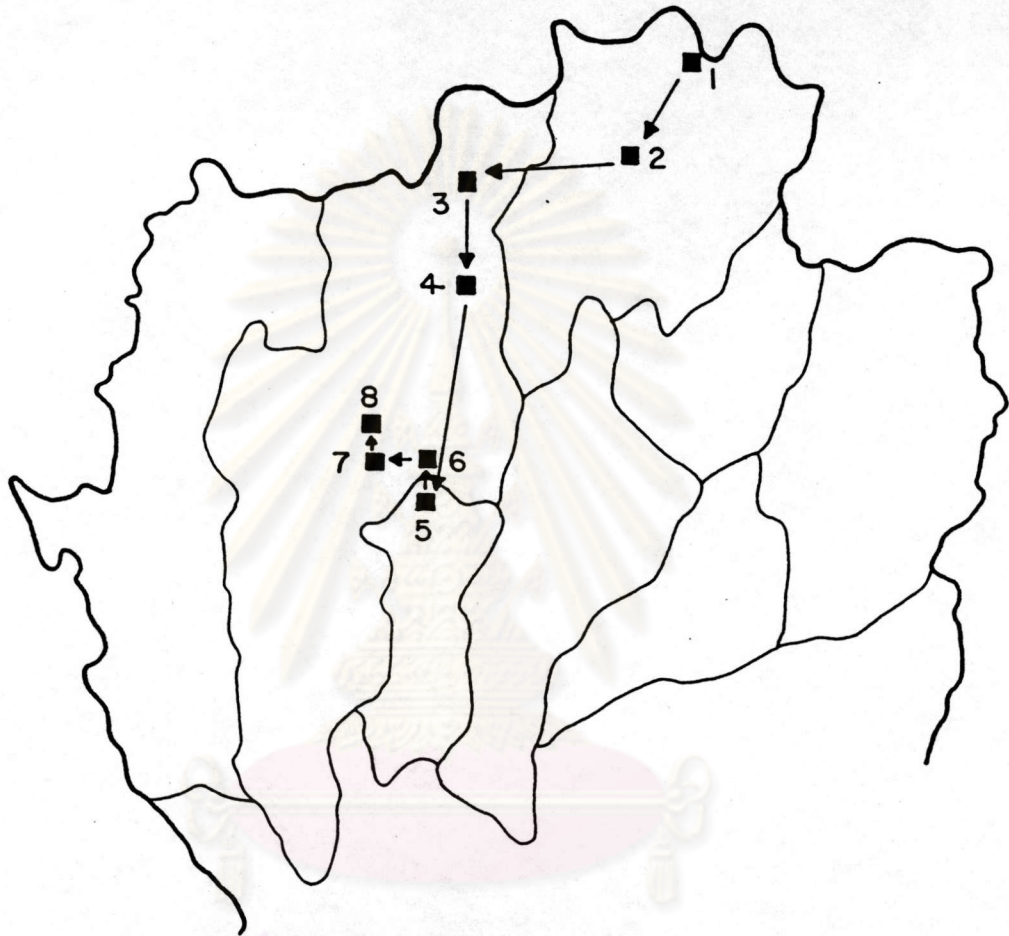

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาถึงสิ่งต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในสิ่งนั้น ๆ เสียก่อน เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า ดังนั้นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการทำความเข้าใจและการศึกษาในขั้นต่อไป สำหรับสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาโดยสังเขปมีดังนี้

ประวัติของเมืองเชียงใหม่

ประวัติของเมืองเชียงใหม่ สามารถนับย้อนหลังยาวนานไปได้เกือบ 700 ปี (ปีที่ผู้เขียนทำการศึกษา) ซึ่งเดิมพื้นที่ที่ตั้งของเมืองเคยเป็นที่อยู่ของพวกละว้า (อัญจางค์ โบราณานนท์, 2536) มาก่อน จนกระทั่งพ่อขุนมั่งราย (พญาเม็งราย) รวบรวมเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาไทยไว้เป็นปึกแผ่นได้สำเร็จในปี พ.ศ. 1824 โดยเมื่อตีสามารถเมืองหริภุญชัยได้แล้ว พระองค์ได้เสด็จไปสร้างเมืองชื่อเวียงกุมกาม (อยู่ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบัน) เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1829 ครั้นปี พ.ศ. 1834 จึงทรงดำริที่จะสร้างเมืองแห่งใหม่ไว้เป็นศูนย์กลางเมืองของอาณาจักรล้านนาไทย ซึ่งในขณะนั้นมีเมืองสำคัญที่พ่อขุนมั่งรายสร้างอยู่แล้วหลายเมือง เช่น เมืองเชียงราย (พ.ศ. 1805) เมืองฝาง (พ.ศ. 1816) เมืองแจ้สั๊ก และเมืองปาวหรือเมืองพร้าว (พ.ศ. 1816-1824) (แผนที่ 3.1) จึงได้เชิญพระสหาย คือ พ่อขุนรามคำแหงแห่งเมืองสุโขทัย และพ่อขุนงำเมือง แห่งเมืองพะเยามาเพื่อช่วยพิจารณาทำเลที่จะสร้างเมือง จนกระทั่งแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 1839 พ่อขุนมั่งรายจึงได้ทรงให้ชื่อเมืองใหม่แห่งนี้ว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" (แผนที่ 3.2) ซึ่งหมายถึงเมืองที่ 9 ของอาณาจักรล้านนาไทย (1. หิรัญนคร 2. เชียงราย 3. ฝาง 4. เชียงดาว 5. พพร้าว 6. หริภุญชัย 7. เชียงยูน 8. ลาปาง) พ่อขุนมั่งรายทรงขึ้นครองเมืองเชียงใหม่เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังรายอยู่จนกระทั่งปี พ.ศ. 1854 จึงได้เสด็จสวรรคต

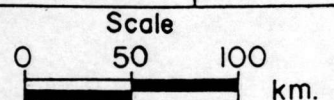

แผนที่หมายเลข 3.1 แสดง เส้นทางการสร้างเมืองของพ่อขุนมังราย

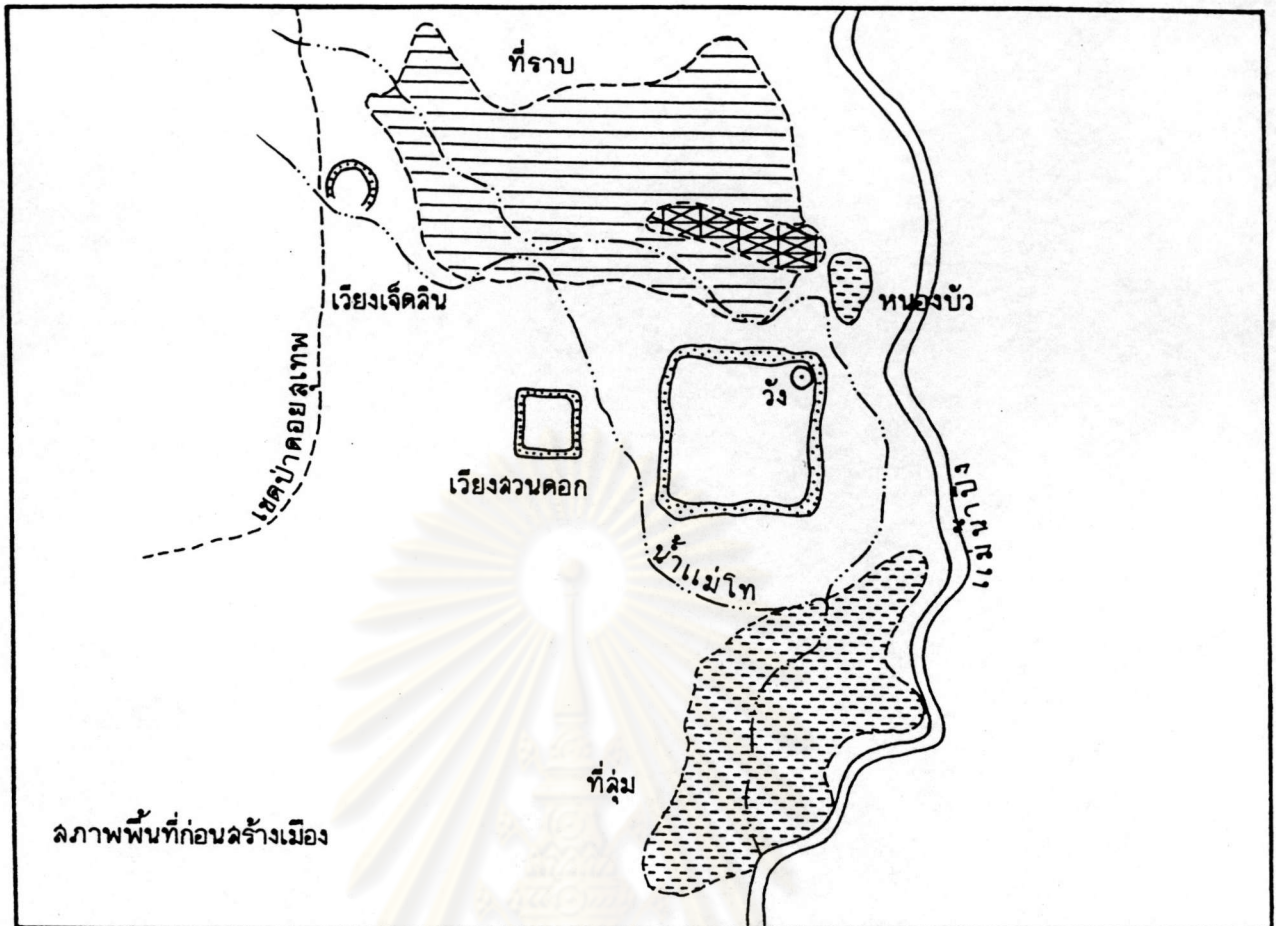
สัญลักษณ์

1 นครเงินยาง พ.ศ.1804	2 เชียงราย พ.ศ.1805
3 เวียงฝาง พ.ศ.1816	4 เวียงปาว พ.ศ.1824
5 ทริภุญไชย พ.ศ.1824	6 เวียงชะแว พ.ศ.1826
7 เวียงกุมกาม พ.ศ.1829	8 นพบุรีศรีนครพิงค์ เชียงใหม่ พ.ศ.1839

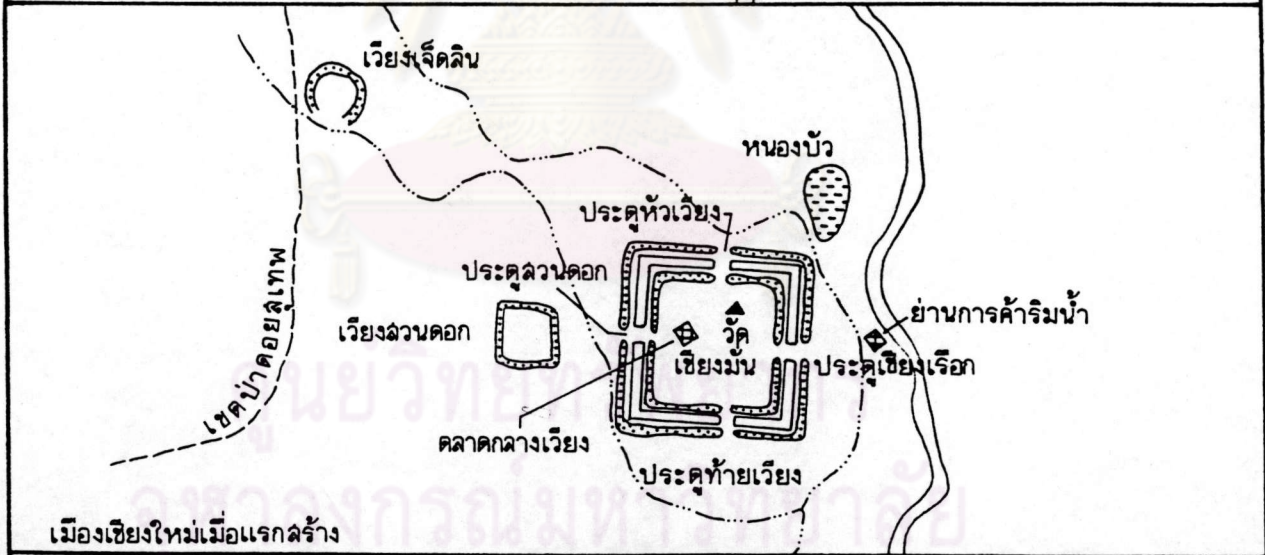
THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

DEPT. of Urban and Regional Planning, FAC. of Architecture, Chulalongkorn University

สภาพพื้นที่ก่อนสร้างเมือง

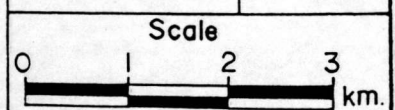

เมืองเชียงใหม่เมื่อแรกสร้าง

แผนที่หมายเลข 3.2 แลแดง เมืองเชียงใหม่สมัยพญามังราย

- สัญลักษณ์
- ป่ารก
  - ป่าหนาม

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

ตารางที่ 3-1 เปรียบเทียบกษัตริย์ผู้ปกครองอาณาจักรล้านนาไทย

กษัตริย์ ราชวงศ์มังราย		กษัตริย์ราชวงศ์สุโขทัย	
พญามังราย	(1804-1854)	-1798	พ่อขุนศรีอิทราทิตย์
พญาไชยสงคราม	(1854-1868)	-1822	พ่อขุนบานเมือง
พญาแสนภู	(1868-1877)	(1822-1856)	พ่อขุนรามคำแหงมหาราช
พญาคำฟู	(1877-1879)	(1856-1890)	พระมหาธรรมราชาธิราชบพิตร (เลอไท)
พญาผายู	(1879-1898)	(1856-1890)	พระยาศรีสายพงศราม
พญาเกือนา	(1898-1928)	(1856-1890)	พระมหาธรรมราชา (ครั้งที่ 2)
พญาแสนเมืองมา	(1924-1944)	(1856-1890)	สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิบติ
พญาสามฝั่งแกน	(1945-1984)	(1856-1890)	สมเด็จพระสิริสุริยวงศ์บรมपाल
พญาติโลกราช	(1984-2030)	(1856-1890)	สมเด็จพระรามศวรเจ้า
			กษัตริย์อยุธยา
		(1991-2031)	สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
พญาอดเชียงราย	(2030-2038)	(2031-2034)	พระบรมราชาที่ 3
พญาแก้ว	(2038-2068)	(2034-2072)	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2
พญาเกษเชษฐราช	(2068-2081)	(2072-2076)	สมเด็จพระบรมราชาที่ 4
		(2076-2077)	พระรัชฎาธิราชกุมาร
ท้าวชาย	(2081-2086)	(2077-2089)	พระไชยราชา
พญาเกษเชษฐราช	(2086-2088)		
พระนางจिरประภา	(2088-2089)		
พระไชยเชษฐา	(2089-2090)	(2089-2091)	พระยอดฟ้า
		(2091-2091)	ขุนวรวงษา
ท้าวแม่กุ	(2094-2107)	(2091-2111)	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ
พระนางจิสุทธเทวี	(2107-2121)	(2111-2112)	พระมหินทร
มังนรธาช่อ	(2122-2150)	(2112-2133)	พระมหาธรรมราชา
		(2133-2148)	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
พระช้อย	(2150-2152)	(2148-2153)	สมเด็จพระเอกาทศรถ
พระชัยทิพ	(2152-2154)	(2153-2153)	พระศรีเสาวภาค

พระซ้อย	(2154-2157)	(2154-2171)	พระเจ้าทรงธรรม
เจ้าเมืองน่าน	(2157-2174)	(2171-2172)	พระเชษฐาธิราช
		(2172-2172)	พระอาทิตย์วงศ์
พญาหลวงทิพนคร	(2174-2193)	(2172-2199)	พระเจ้าปราสาททอง
พระแสนเมือง	(2193-2206)	(2199-2199)	เจ้าฟ้าชัย
		(2199-2199)	พระเจ้าศรีสุธรรมราชา
เจ้าเมืองแพร่	(2206-2215)	(2199-2231)	สมเด็จพระนารายณ์
อุปราชอิงแจะ	(2215-2222)		
บุตรเจ้าเจกุตรา	(2228-0000)	(2231-2246)	พระเพทราชา
		(2246-2251)	พระเจ้าเสือ
มังเรนร่า	(2250-2270)	(2251-2275)	พระเจ้าท้ายสระ
เทพสิงห์	(2270-2270)		
องค์คำ	(2270-2302)	(2275-2301)	พระเจ้าบรมโกศ
		(2301-2301)	พระเจ้าอุทุมพร
เจ้าจันทร์	(2302-2304)	(2301-2310)	พระเจ้าเอกทัศ
อดีตภิกษุวัดดวงดี	(2304-2306)		
โปอภัยคามินี	(2306-2312)		
โปมะยุ่งวน	(2312-2317)		
กษัตริย์ราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน		กษัตริย์ราชวงศ์จักรี	
พระเจ้ากาวิละ	(2325-2356)	(2325-2352)	พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
พระยารธรรมลังกา	(2358-2364)	(2352-2367)	พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
พระยาคำฝั้น	(2366-2368)		
พระยาพุทธวงศ์	(2369-2389)	(2367-2394)	พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระเจ้ามโหตรประเทศ	(2390-2397)	(2394-2411)	พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์	(2399-2413)		
พระเจ้าอิทธิรวิชยานนท์	(2416-2439)	(2411-2453)	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
เจ้าอินทโรรสสุริยวงศ์	(2444-2452)		
เจ้าแก้วนวรรฐ	(2452-2482)	(2453-2468)	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
		(2468-2477)	พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

(2477-2489) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
(2489-ปัจจุบัน) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมืองเชียงใหม่มีความเจริญทางพุทธศาสนาสูงมาก ในสมัยพญาติโลกราช (พ.ศ.1984-2030) ซึ่งเป็นกษัตริย์ราชวงศ์มังรายลำดับที่ 9 มีการสร้างวัดขึ้นมากมายตามความเชื่อว่าเป็น การทำบุญสูงสุด เมืองในสมัยพญาติโลกราชนี้ มีความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและเป็นปึกแผ่น อย่างมาก

เมืองเชียงใหม่มีกษัตริย์ในราชวงศ์มังรายปกครองทั้งสิ้น 16 พระองค์ จนถึงปี พ.ศ. 2101 พระเจ้าบุเรงนองแห่งกรุงหงสาวดีตีเมืองเชียงใหม่ได้ เชียงใหม่จึงตกเป็นเมืองขึ้นและ อยู่ภายใต้อิทธิพลของพม่า ทั้งศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และชีวิตความเป็นอยู่ เป็นเวลา นานกว่า 200 ปี จนในปี พ.ศ. 2317 เจ้ากาวิละแห่งเมืองลำปางร่วมมือกับพระยาจำบ้าน แห่งเมืองเชียงใหม่ช่วยพระเจ้าตากสิน ตีเอาเมืองเชียงใหม่คืนจากพม่าได้ พระเจ้าตากสินจึง โปรดตั้งให้พระยาภาวดีครองเมืองลำปาง และตั้งพระยาจำบ้านเป็นพระยาวิเชียรปราการ ครองเมืองเชียงใหม่ และเมื่อพระยาวิเชียรปราการสิ้นชีพลงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬา- โลก จึงโปรดให้ตั้งพระยาภาวดีเป็นพระยาวชิรปราการ (ต้นตระกูล ณ เชียงใหม่) ครองเมือง เชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2325 จนถึงเจ้าแก้วแว้วร์ องค์ที่ 9 เป็นองค์สุดท้าย ในสมัยรัชกาลที่ 5 เชียงใหม่มีฐานะ เป็นมณฑลพายัพ และกลายมาเป็นจังหวัดหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน ปี พ.ศ. 2475 ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 จึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

ที่ตั้งและการปกครอง

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่สำคัญจังหวัดหนึ่ง ในภาคเหนือตอนบนมีอาณาเขตติดต่อดังนี้
ดูแผนที่ 3-3

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอาณาจักรรัฐเชียงตุงของพม่า มีชายแดนยาวประมาณ 227 กม.
- ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดลำพูนและจังหวัดตาก
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

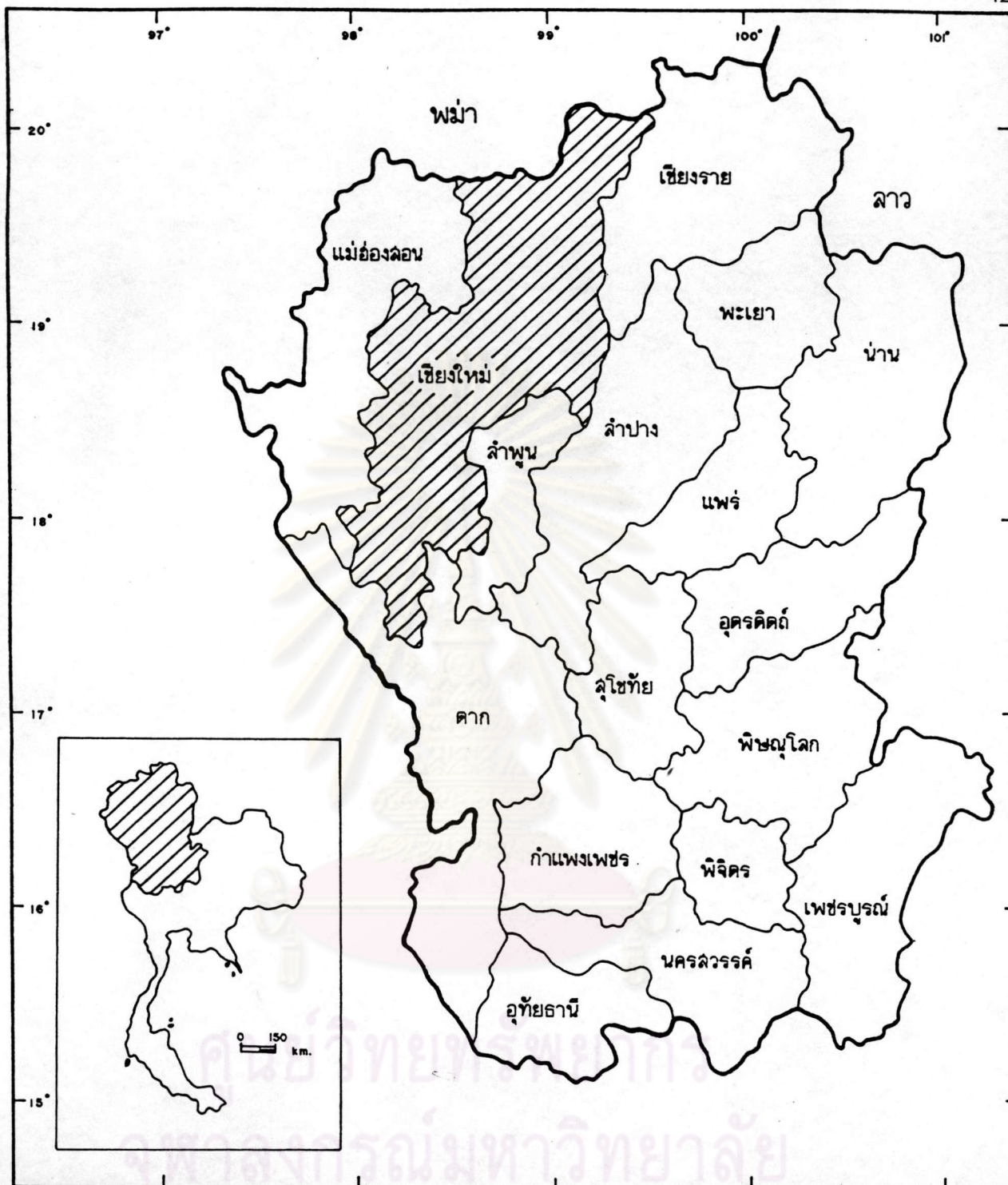
จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ระหว่างเส้นละติจูดที่ $18^{\circ} 45' N$ กับ $18^{\circ} 50' N$ และ เส้นลองจิจูดที่ $98^{\circ} 57'$ กับ $99^{\circ} 02' E$ ส่วนที่กว้างที่สุดของจังหวัดประมาณ 138

กม. และส่วนยาวที่สุดของจังหวัดประมาณ 320กม. พื้นที่มีระดับความสูงโดยเฉลี่ยประมาณ 310 เมตรจากระดับน้ำทะเล

จังหวัดเชียงใหม่มีเนื้อที่ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 19 อำเภอและ 3 กิ่งอำเภอ (ดังแสดงในแผนที่ 3-4) เขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตร แบ่งพื้นที่การบริหารงานออกเป็น 4 แขวง (ดังแสดงในแผนที่ 3-5) จังหวัดเชียงใหม่มีผังเมืองรวมซึ่งดำเนินการวางผังโดยสำนักผังเมือง โดยครั้งแรกเริ่มสำรวจข้อมูลในปี พ.ศ. 2508 และเสนอนานปี พ.ศ. 2512 แต่ยังไม่มีความคืบหน้าตามพรบ. การผังเมือง พ.ศ. 2518 ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 ได้ประกาศใช้ผังเมืองฉบับที่ 1 ครอบคลุมพื้นที่เพียง 100 ตร.กม. เท่านั้น จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2532 สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ได้ทำการปรับปรุงผังเมืองรวมใหม่แล้วประกาศเป็นกฎกระทรวงในราชกิจจานุเบกษา ฉบับที่ 78 เล่มที่ 106 ตอนที่ 100 ลงวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2532 (ดังแสดงในแผนที่ 3-6) มีพื้นที่ผัง 429 ตร.กม. มีอายุเวลาของผัง 5 ปี ครอบคลุมอำเภอเมือง อำเภอแม่ริม อำเภอสันทราย อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสันกำแพง อำเภอสารภี และอำเภอหางดง (ตารางที่ 3-2) ซึ่งลักษณะของผังจะมีรูปแบบคล้ายดาวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการใช้ที่ดิน ให้มีรูปแบบของเมืองที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีศูนย์กลางใหญ่อยู่ตรงกลางคือเทศบาลนครเชียงใหม่ และสุขาภิบาลข้างเผือก ทำหน้าที่เป็นเมืองหลักให้บริการ (Serve) และกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบไปยังศูนย์กลางชุมชนบริการโดยรอบ (Sub-Center) คือ

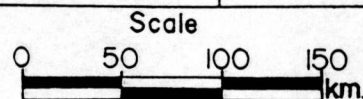
1. สุขาภิบาลแม่ริม อยู่ทางด้านเหนือไป 12 กม. มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการค้าของพื้นที่ทางตอนเหนือ
2. สุขาภิบาลแม่ใจ อยู่ห่างจากเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ 12 กม. กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีบทบาทเป็นศูนย์กลางด้านพาณิชยกรรมและบริการทางสังคมแก่พื้นที่โดยรอบ
3. สุขาภิบาลสันทรายหลวง อยู่ห่างจากเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ 11 กม. กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดกลาง มีบทบาทเป็นชุมชนเมืองพักอาศัย รองรับบริการกระจายตัวจากตัวเมืองปัจจุบันในอนาคต
4. สุขาภิบาลต้นเปา อยู่ในอำเภอสันกำแพง ห่างจากเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ 5 กม. กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดกลาง มีบทบาทเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมอุตสาหกรรม หัตถกรรม และพาณิชยกรรม และจะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในอนาคต

แผนที่หมายเลข 3.3 แสดง จังหวัดในภาคเหนือ

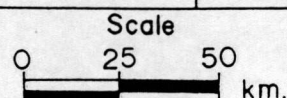
THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

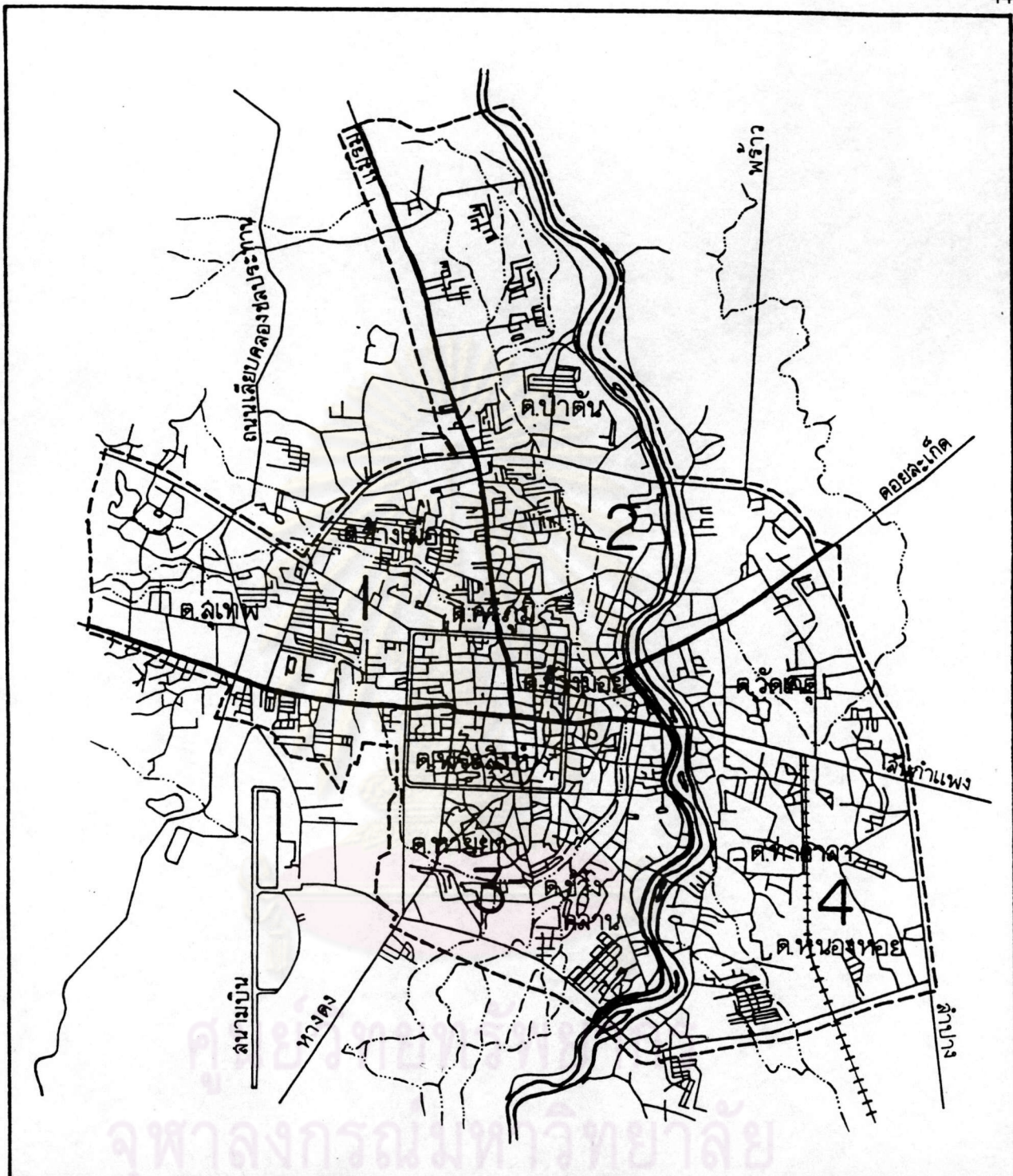

แผนที่หมายเลข 3.4 แสดงเขตการปกครองของจังหวัดเชียงใหม่

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

แผนที่หมายเลข 3.5 แสดงเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

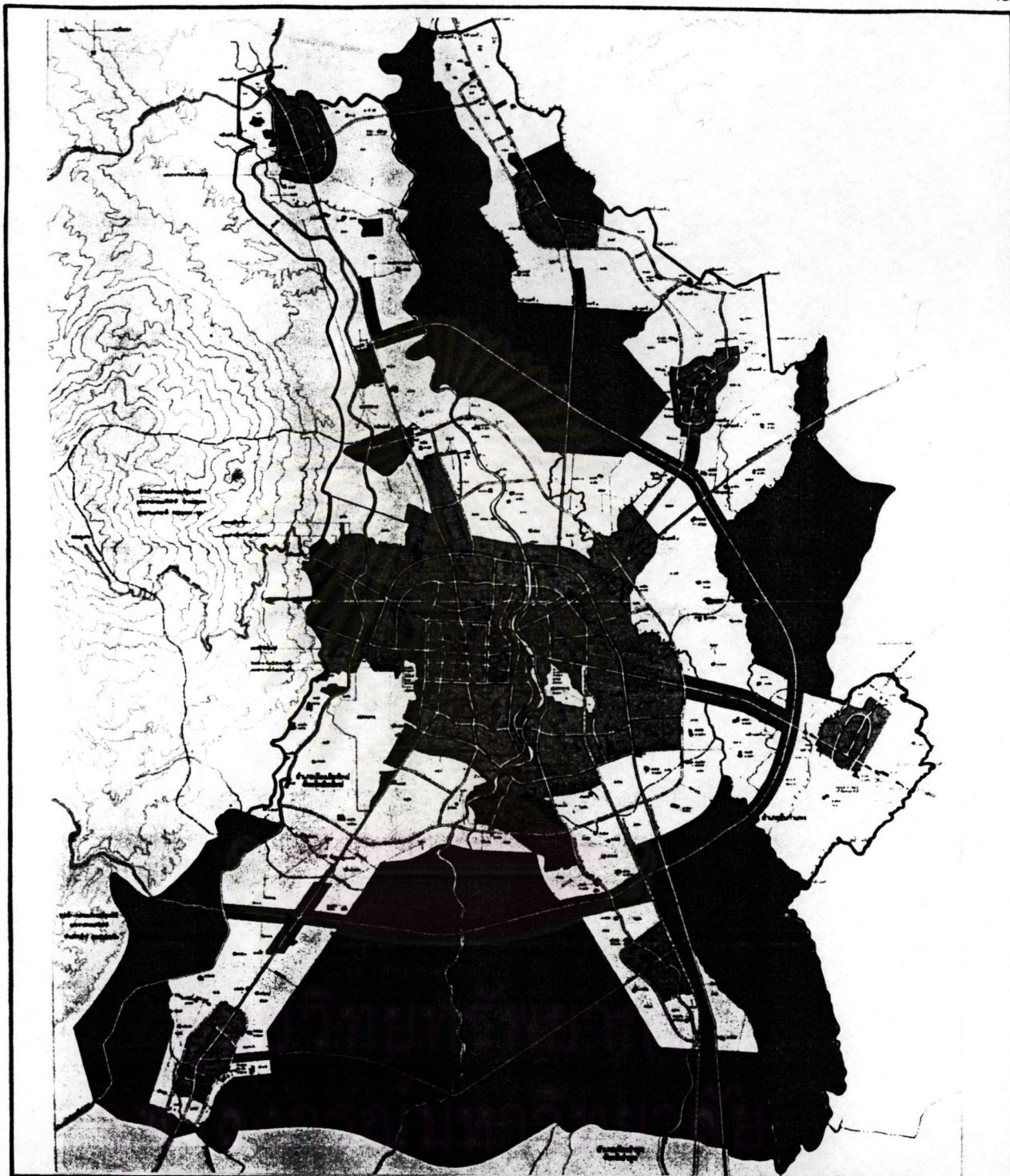
- 1 แขวงศรีวิชัย
- 2 แขวงนครพิงค์
- 3 แขวงเมืองราย
- 4 แขวงกาวิละ

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

Scale

แผนที่หมายเลข 3.6 แลคองผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ. 2532 - 2537)

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

Scale

ตารางที่ 3-2 แสดงเขตพื้นที่ทำการศึกษามัธยมศึกษาเมืองรวมเชียงใหม่

อำเภอ	เทศบาลหรือสุขาภิบาล	พื้นที่ (ตร.กม.)	ตำบล
เมืองเชียงใหม่		68.139	ท่าศาลา นอนงป่าครึ่ง ช้างม่อย หายยา ฟ้าฮ่อม ป่าแคด ป่าตัน วัดเกตุ ช้างคลาน
	นครเชียงใหม่	40.216	นอนงหอย สันผีเสื้อ ศรีภูมิ พระสิงห์
แมริม	สุขาภิบาลช้างเผือก	4.750	บางส่วนของตำบลแม่เหียะ ช้างเผือก สุเทพ
	สุขาภิบาลแมริม	8.625	ริมใต้ เหมืองแก้ว บางส่วนของตำบลแม่สา คอนแก้ว
สันทราย		30.205	นอนงจ้อม สันนาเม็ง สันทรายหลวง สันทรายน้อย ป่าไผ่
	สุขาภิบาลสันทรายหลวง	16.500	สันพระเนตร บางส่วนของตำบลนอนงหาร
สันกำแพง	สุขาภิบาลแม่ใจ	21.625	
	สุขาภิบาลดั้นเปา	16.750	สันกลาง ดั้นเปา
คอยสะเก็ด		17.200	สันปูเลย
	สุขาภิบาลยางเนิ้ง	9.375	ท่าวังตาล นอนงผึ้ง ไชยสถาน ป่าบง สารภี ชมพู นอนงแฝก ยางเนิ้ง คอนแก้ว บางส่วน ของตำบลขัวมุง ท่ากว้าง
หางดง		63.500	นอนงควาย สันผักหวาน บ้านแหวน
	สุขาภิบาลหางดง	4.500	หางดง บางส่วนของตำบลน้ำแพร่ นอนงแก้ว ขุนดง สบแม่ขา

ที่มา : จากการวัดพื้นที่ของกองวิจัย สำนักผังเมือง

5. สุขาภิบาลยางเ็นง อยู่านเขตอำเภอสารภี อยู่ห่างจากเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ 10 กม. กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดเล็ก เป็นศูนย์กลางรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร เน้นให้เป็นตลาดกลางสินค้าเกษตร มีร้านค้าและคลังสินค้าขนาดใหญ่ (เนื่องจากใกล้ทางรถไฟและทางหลวงหมายเลข 11)

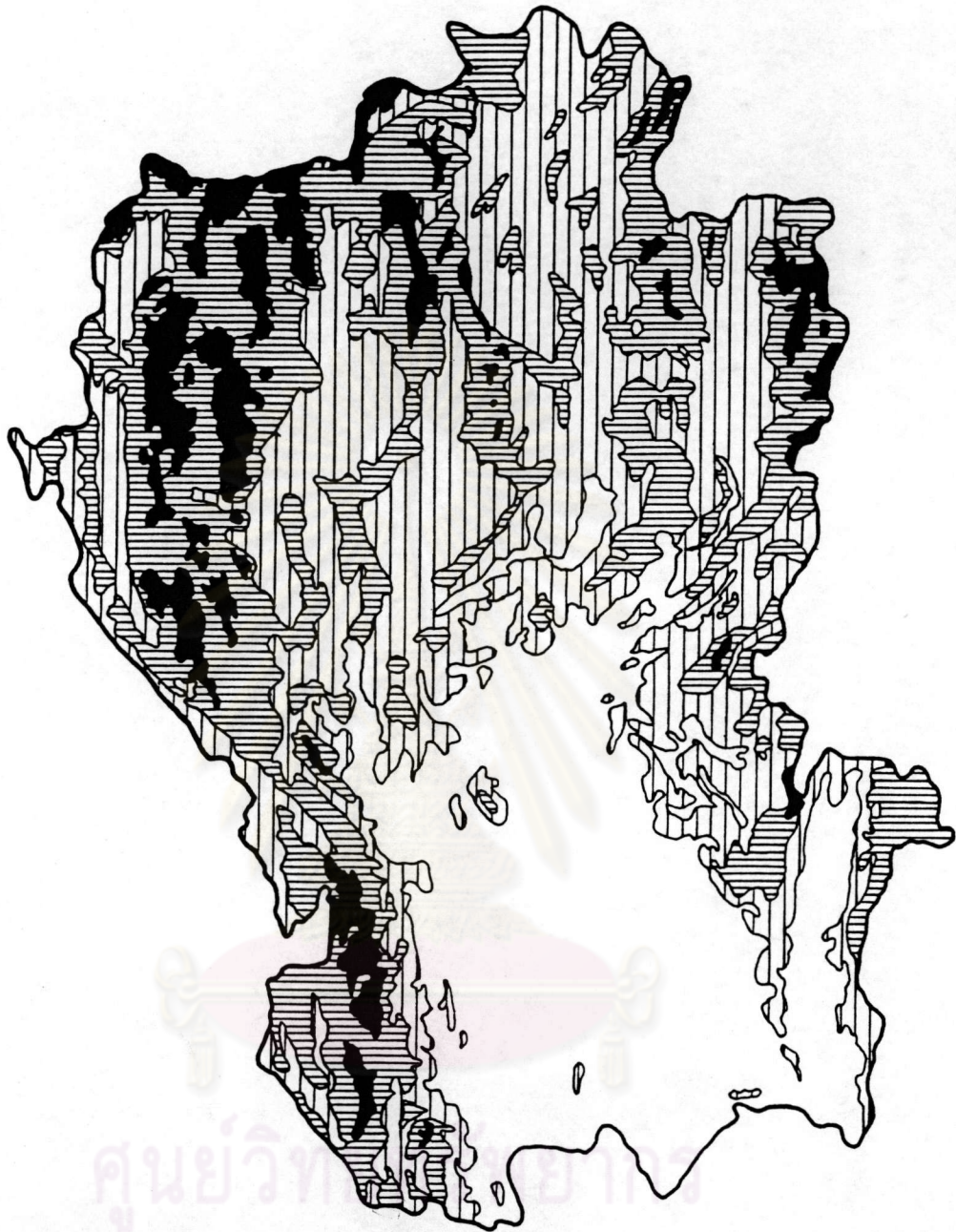
6. สุขาภิบาลหางดง อยู่ห่างจากเชียงใหม่ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ 11 กม. กำหนดให้เป็นชุมชนขนาดเล็ก มีบทบาทเป็นชุมชนพักอาศัย รองรับการกระจายตัวจากตัวเมืองในอนาคต และเนื่องจากผังครอบคลุมหมู่บ้านถวาย ซึ่งเป็นหมู่บ้านหัตถกรรม จึงได้กำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ลักษณะทางกายภาพ

1. ลักษณะทางธรณี

ลักษณะภูมิประเทศในภาคเหนือประกอบด้วยภูเขาที่ทอดตัวเป็นแนวยาวจากทิศเหนือลงใต้ ซึ่งเป็นพีคเขาที่ติดต่อผ่านมณฑลยูนนานของจีนไปถึงเทือกเขาหิมาลัยในประเทศอินเดีย เป็นภูเขาที่เกิดจากการแทรกดันตัวของหินหนืด (Magma) ซึ่งได้ยกตัวขึ้นมาในยุค Tertiary (65 ล้านปีมาแล้ว) (นวลศิริ วงศ์ทางสวัสดิ์, 2524)

ความสูงโดยเฉลี่ยของพื้นที่มากกว่า 1,000 เมตร จากระดับน้ำทะเล มีระดับความลาดชัน 10-30% ขึ้นไป ยอดที่สูงที่สุดของภาคและของประเทศไทย คือ ยอดดอยอินทนนท์ หลักฐานกรมแผนที่ทหาร จารึกไว้บนหลังคอนกรีตยอดสูงสุดของดอยอินทนนท์ สारวจเมื่อ พ.ศ. 2519 (เป็นเทือกเขาหินแกรนิตสุเทพ-อินทนนท์ ในยุคคาร์บอนิเฟอรัส เมื่อ 345-280 ล้านปีมาแล้ว) สูงถึง 2,565.3341 ม. ยอดดอยปุยสูง 1,685 เมตร และดอยสุเทพสูง 1,601 เมตร จากระดับน้ำทะเล (ดูแผนที่ 3-7) บรรดาภูเขาสูงในภาคเหนือและจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งทรัพยากรป่าไม้ที่สำคัญของประเทศและของโลก ประกอบไปด้วยป่าดิบเขา และป่าดงดิบ (Hill Evergreen Forest, Evergreen Forest) ซึ่งขึ้นอยู่บนพื้นที่ที่มีความสูงประมาณ 1,300 เมตรขึ้นไป จากระดับน้ำทะเล ส่วนในระดับความสูง 700-800 เมตรจากระดับน้ำทะเล หรือตามบริเวณเชิงเขาและลาดเขาจะเป็นป่าเบญจพรรณ (Mix Decidous Forest) และป่าเต็งรัง

แผนที่หมายเลข 3.7 แสดง ภูมิประเทศในภาคเหนือ (ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง)

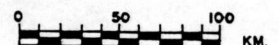
สัญลักษณ์

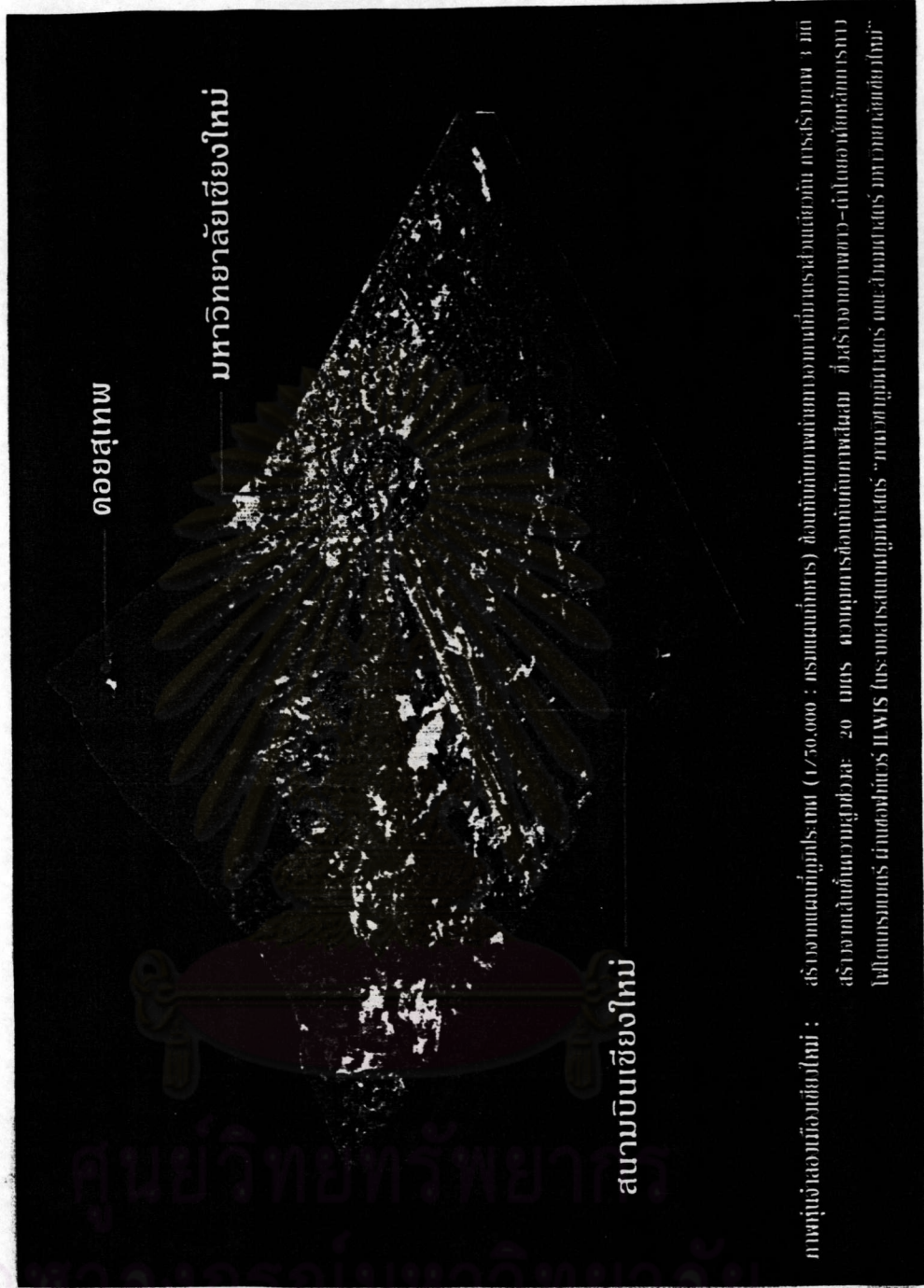
	มากกว่า 1,000 เมตร		200 - 500 เมตร
	500 - 1,000 เมตร		ต่ำกว่า 200 เมตร

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

Scale

แผนภูมิหมายเลข 3.1 แสดงสภาพภูมิประเทศเมืองเชียงใหม่

THE ROLE AND IMPACTS OF
 LAND AND HOUSING
 SUBDIVISION DEVELOPMENT
 PROJECTS
 ON THE URBAN CHANGE
 OF CHIANG MAI CITY

Scale

(Deciduous Forest) ระหว่างภูเขาสูงต่าง ๆ นี้ ประกอบไปด้วย ที่ราบเชิงเขา มีความลาดชันประมาณ 5-30% เกิดจากกระบวนการผุพังและสึกกร่อนของภูเขา และมีการชะล้างพังทลายของดินและหินลงมาสะสมจนเกิดเป็นที่ราบขึ้น ดินตามที่ราบเหล่านี้ ได้แก่ ดินชุดแม่ริม ดินชุดโคราช ดินชุดสันทราย ซึ่งมีลักษณะเป็นดินเม็ดทราย เป็นกรวดปนทราย ระบายน้ำได้ดี

ตัวเมืองเชียงใหม่ตั้งอยู่บนลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบลุ่มน้ำ ซึ่งมีความสูงประมาณ 310-320 เมตรจากระดับน้ำทะเล เกิดจากการทับถมของตะกอนลุ่มน้ำ (แม่น้ำปิง) มีความลาดชันประมาณ 2-5% มีการระบายน้ำปานกลางค่อนข้างต่ำ บริเวณที่ราบนี้จะเชื่อมต่อกันจากจังหวัดเชียงใหม่ไปยังจังหวัดลำพูน มีชื่อเรียกว่า แอ่งเชียงใหม่-ลำพูน (Chiang Mai-Lumphon Basin) (ดูแผนภูมิที่ 3-1)

ถัดจากภูมิประเทศแบบที่ราบลุ่มน้ำจะพบ ลักษณะภูมิประเทศแบบที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood Plains) เป็นที่ราบลุ่ม ดินเป็นดินทรายสลับกับดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์สูงซึ่งเป็นตะกอนที่เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำปิง ในฤดูน้ำท่วมในยุค Quaternary (เวลา 10,000-1,000,000 ปีมาแล้ว) ตะกอนแนวนี้จะมีความหนาตั้งแต่ 10-60 เมตร)

ในเขตภาคเหนือของประเทศไทยอยู่ในเขตแผ่นดินไหวที่เกิดตามแนวเชิงรอย เชียงใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย รอยเลื่อนแม่ทา (Mae Tha Fault) และรอยเลื่อนเชิงราย (Chiang Rai Fault) รอยเลื่อนที่เกิดขึ้นในช่วงท้ายของยุคเทอเชียรีมาจนถึงไพลสโตซีน (Pliocene) ซึ่งสิ่งที่สนับสนุนว่ารอยเลื่อนเหล่านี้ยังคงตื่นตัว (Active) อยู่ก็คือการเกิดน้ำพุร้อนตามแหล่งต่าง ๆ ในภาคเหนือ (Hot Springs)

2. แหล่งน้ำ

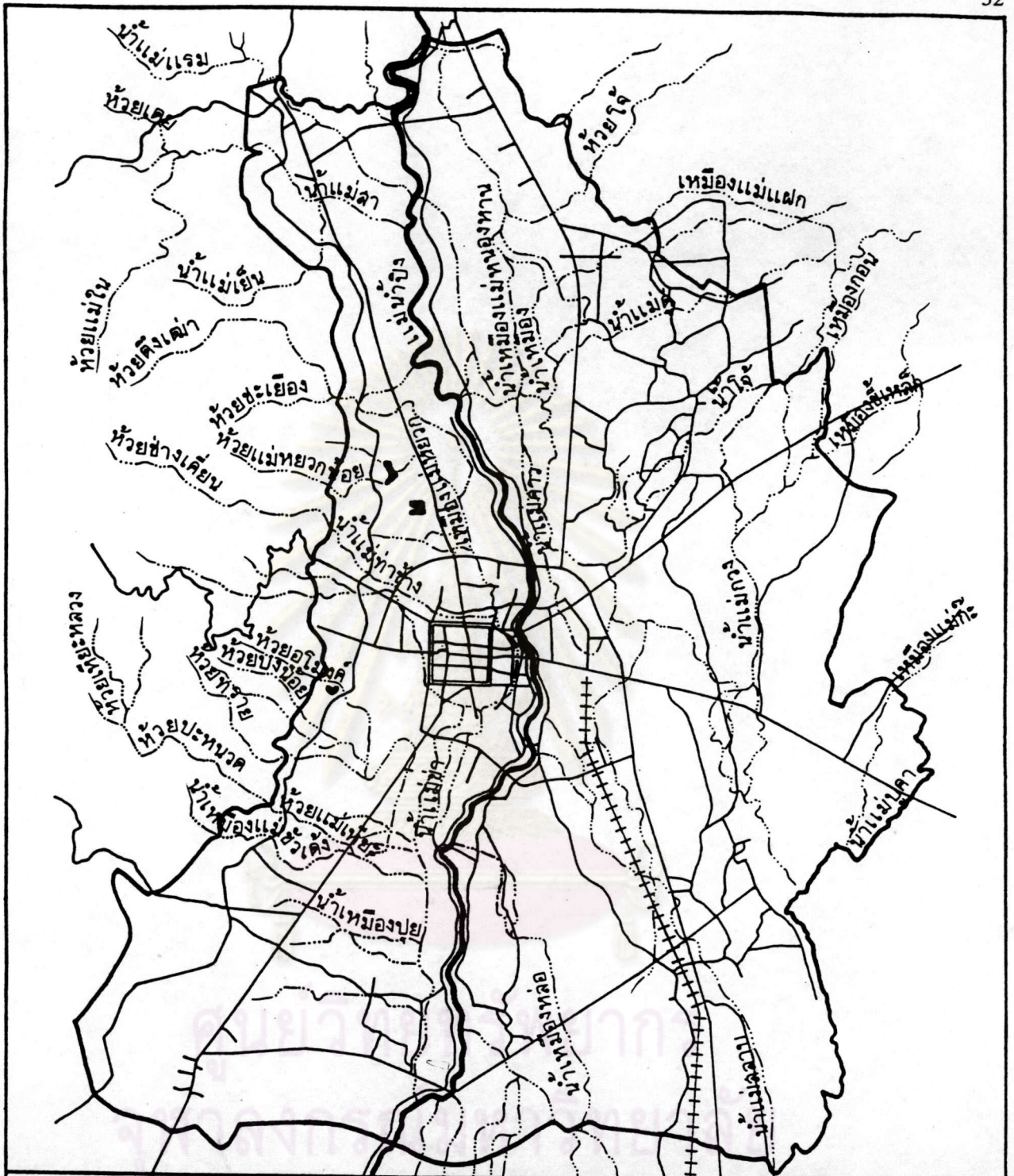
เมืองเชียงใหม่มีแม่น้ำสายหลัก 3 สายได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำคาบ และแม่น้ำกวัง และมีพื้นที่ชลประทานจากลำน้ำแม่แตง เพื่อการเกษตรและการผลิตน้ำประปา เช่นเดียวกับแม่น้ำปิง ในแม่น้ำสายหลักนี้จะมีแม่น้ำสายย่อย ลำธารไหลลงมาบรรจบ เช่น ทางฝั่งตะวันออกของฝั่งแม่น้ำปิง มีคลองแม่ข่า และลำคูไหว ห้วยตึงเฒ่า น้ำแม่ทาข้างห้วยแก้ว ทางด้าน

าต์ของตัวเมือง มีห้วยอุโมงค์ บรรจบกับห้วยบงน้อย เป็นเหมืองห้วยทราย ซึ่งไหลไปบรรจบกับคลองแม่ข่าฝั่งตะวันออกของตัวเมือง (ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง) มีลำเหมืองเล็ก ๆ มากมาย ซึ่งบางแห่งเกิดจากชาวบ้านในสมัยก่อนขุดเอาไว้เพื่อการเกษตร ได้แก่ ลำเหมืองรินและเหมืองพญาคำ ซึ่งจะไหลลงไปบรรจบกับน้ำแม่ควาและน้ำแม่กวง (ดูแผนที่ 3-8)

ระบบน้ำผิวดินในเมืองเชียงใหม่ นอกจากจะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเกษตรของชุมชนเมืองในสมัยโบราณแล้ว ยังได้ใช้ในการรองรับและระบายน้ำฝนกับน้ำเสียออกจากตัวเมืองป้องกันไม่ให้น้ำท่วมเมืองอีกด้วย ซึ่งปัจจุบันลำเหมืองสายเล็ก ๆ มักจะตื้นเขิน เปลี่ยนเส้นทาง เนื่องมาจากการตกตะกอนและการถมที่หรือบุกรุก แม่น้ำบางสายก็มีปัญหาการเน่าเสียอย่างรุนแรง เช่น คลองแม่ข่าเป็นต้น ซึ่งเทศบาลเมืองกำลังพยายามปรับปรุงแก้ไขอยู่

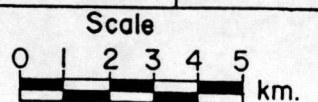
ระบบน้ำใต้ดินของเมืองเชียงใหม่ ก็นับว่ามีความสำคัญในฐานะน้ำอุปโภค-บริโภคของชาวเมือง ดังจะเห็นได้จากการขุดลำน้ำใต้ดินมาใช้เป็นจำนวนมาก ทั้งประเภทบ่อน้ำตื้น (0.5-2.0 เมตร) และบ่อน้ำลึก (3.0-14 เมตร) คุณภาพของน้ำดีพอใช้ บางแห่งน้ำค่อนข้างกระด้าง มีสารละลายของเหล็กมากกว่า 300 ppm (ส่วนในล้านส่วน) มีสารละลายแมงกานีส 50 ppm (รวี หาญเพชฌ, 2536) ปริมาณน้ำในระดับปานกลางที่จะได้คือ 272,500-2,725,000 (อัยฉางค์ โบราณานนท์, 2535) ลิตรต่อวัน (หรือประมาณ 3.15 ลิตร/วินาที) (รวี หาญเพชฌ, 2536) พบในบริเวณที่ราบดินตะกอนลุ่มน้ำ ต.พระสิงห์ ต.ศรีภูมิ ต.ช้างคลาน ต.ช้างเผือก ต.หายยา บ่อจะลึกประมาณ 0.5-3 เมตร (รวี หาญเพชฌ, 2536) ส่วนปริมาณน้ำน้อยจะได้ 5,450-54,500 (อัยฉางค์ โบราณานนท์, 2535) ลิตรต่อวัน (หรือประมาณ 0.63 ลิตร/วินาที) (รวี หาญเพชฌ, 2536) พบในบริเวณที่ราบเชิงเขา ต.สุเทพ ต.ช้างเคียน ต.แม่เหียะ บ่อจะลึกประมาณ 5 - 30 (อัยฉางค์ โบราณานนท์, 2535) เมตร

ปัจจุบัน ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าในภาคเหนือ ได้ส่งผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของน้ำท่าในเมืองเชียงใหม่ ลดลงเป็นอย่างมาก ขอยกตัวอย่างเช่น น้ำตกห้วยแก้ว ซึ่งในอดีต เคยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของเมือง มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอแม้กระทั่งหน้าแล้งก็ยังมีปริมาณน้ำมากพอต่อการพักผ่อนหย่อนใจของนักท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันแม้กระทั่งหน้าฝนก็ขาดน้ำ มีแต่ลำธารเพียงไม่กี่สายแทบไม่เหลือสภาพของน้ำตกไว้ให้เห็น

แผนที่หมายเลข 3.8 แสดง แหล่งน้ำผิวดิน

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

ซึ่งหากยังมีการตัดไม้ทำลายป่ากันต่อไป ก็เป็นที่น่าวิตกต่อระบบของแหล่งน้ำของเมืองเชียงใหม่ในอนาคต

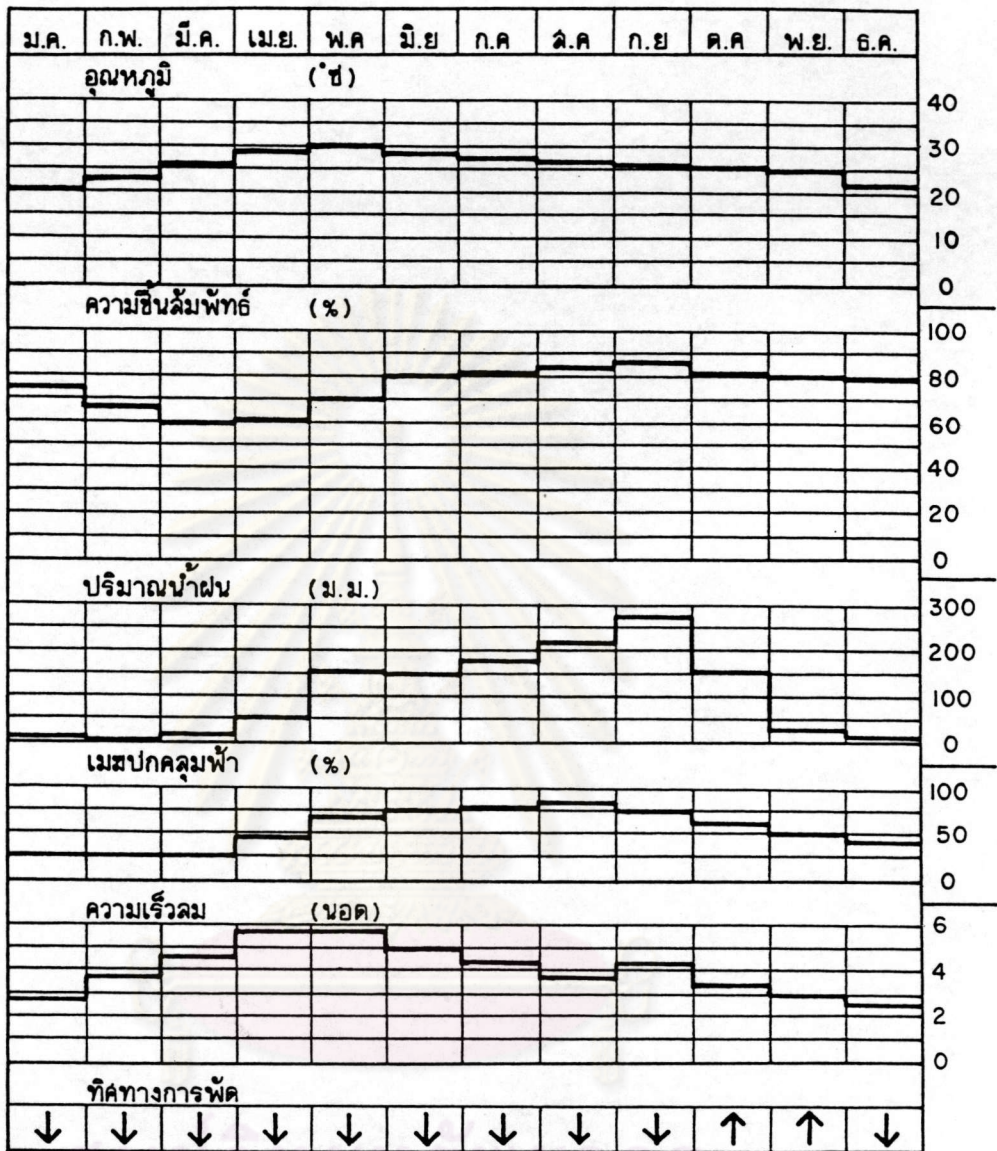
3. ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศในเขตภาคเหนือจัดเป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน จะมีอากาศชุ่มชื้น และมีฝนตกชุกในฤดูลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (ประมาณเดือนพฤษภาคม-ตุลาคม) อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ $24.6-27.5^{\circ}\text{C}$ และปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1,100-1,700 มม. ต่อปี

ที่ตั้งของเมืองเชียงใหม่เป็นแอ่งอยู่ท่ามกลางเทือกเขาสลับซับซ้อน และอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน จึงทำให้หนาวจัดในฤดูหนาว และร้อนจัดในฤดูร้อน อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ $25.0^{\circ}\text{C} - 25.13^{\circ}\text{C}$ มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 1,183.6 มม. - 1,245.8 มม. ความเร็วลมโดยเฉลี่ย 3 Knot (1 Knot = 1.15 ไมล์/ชม.) ฤดูร้อนของเมืองเชียงใหม่เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยในช่วงนี้ประมาณ 27.5° และเคยขึ้นสูงสุดถึง 41.5°C ในเดือนเมษายน มีเมฆเต็มท้องฟ้าประมาณ 6 - 10 วัน ลมในฤดูนี้จะพัดมาจากทางทิศใต้แล้วเปลี่ยนเป็นตะวันตกเฉียงใต้ในตอนท้ายของฤดู ความเร็วลมสูงสุดที่เคยวัดได้คือ 64 น็อต (Knot) (ดูแผนภูมิที่ 3-2)

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงตุลาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 26.5°C เดือนที่มีฝนตกหนักที่สุดคือ เดือนสิงหาคม มีปริมาณฝนเฉลี่ยต่อ 24 ชม. เท่ากับ 166.5 มม. และมีฝนตกเฉลี่ย 21.7 วัน เป็นฝนที่เกิดจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พาเอาความชุ่มชื้นมาจากอ่าวเบงกอลและอ่าวไทย และได้รับอิทธิพลจากพายุดีเปรสชันจากทะเลจีนใต้พัดเข้าสู่อ่าวตังเกี๋ย สำหรับเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มต้นตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ช่วงที่จะได้รับอิทธิพลจากหย่อมความกดอากาศสูงจากประเทศจีน มีลมพัดลงมาจากด้านนวมวลอากาศแห้งและหนาวเย็นแผ่ลงมา ความเร็วลมสูงสุดประมาณ 30.5 Knot อุณหภูมิเฉลี่ย 22.6°C อุณหภูมิต่ำสุดที่เคยวัดได้คือ 3.3°C ในฤดูหนาวมีหมอกปกคลุมภูเขาமாகันตอนเช้า ทิศนวิสัยเฉลี่ยน้อยกว่า

ศูนย์วิจัยทอพอยีกร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิหมายเลข 3.2 แสดงภูมิอากาศของเมืองเชียงใหม่

THE ROLE AND IMPACTS OF
 LAND AND HOUSING
 SUBDIVISION DEVELOPMENT
 PROJECTS
 ON THE URBAN CHANGE
 OF CHIANG MAI CITY

Scale

1,000 เมตรในตอนเช้า และน้อยกว่า 2,000 เมตรในตอนบ่าย ส่วนท้องฟ้านี้จะแจ่มใสตั้งแต่เดือนธันวาคมถึงเดือนเมษายน

จากการที่เชียงใหม่เป็นเมืองที่มีอากาศเย็นสบายและชุ่มชื้นตลอดปี ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ทางพืชพรรณธรรมชาติและสัตว์ป่า (Flora & Fauna) ซึ่งมีผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวเมือง จากความอุดมสมบูรณ์ของดอยสุเทพที่ได้ให้ปัจจัย 4 แก่ชีวิตของชาวเมืองมาแต่สมัยโบราณ ความงดงามของธรรมชาติมีผลต่อจิตนาการปรับตัวของชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเป็นป่อเกิดของวัฒนธรรมและศิลปะต่าง ๆ ความอุดมสมบูรณ์ของป่าเป็นต้นตอแห่งความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเกษตรอันเป็นเศรษฐกิจสำคัญของเมือง และยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำปิง แม่น้ำสาขาของเจ้าพระยาเส้นเลือดใหญ่ของภาคกลาง แม้กระทั่งในปัจจุบันก็เป็นภาพพจน์ของความร่มเย็นงดงาม ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือนมิได้ขาด

สภาพเศรษฐกิจ

เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของล้านนามาแต่สมัยโบราณ เศรษฐกิจดั้งเดิมเป็นระบบศักดินา ผู้ใช้แรงงานไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพราะที่ดินเป็นของชนชั้นปกครอง เมื่อผลิตได้ต้องนำบางส่วนมาเสียภาษีให้รัฐ (ส่วย) ทาเลที่ตั้งของเมืองเชียงใหม่เองก็นับว่าเอื้อต่อการควบคุมเส้นทางการค้าที่สำคัญคือ แม่น้ำปิง ชนชั้นปกครองดำเนินการค้าขายอย่างผูกขาด เนื่องจากมีอำนาจอยู่ในมือ สำหรับกลุ่มพ่อค้าที่มีบทบาทได้แก่ พ่อค้าวัวตาง (รถบรรทุกของ) ชาวลานนา พ่อค้าเงินฮ่อจากยูนนาน และกลุ่มพ่อค้าไทยใหญ่

ในปี พ.ศ. 2398 ไทยต้องทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับประเทศอังกฤษ ทำให้เศรษฐกิจระบบศักดินา เปลี่ยนมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เปิดตลาดให้เป็นการค้าขายแบบเสรี ทำให้อังกฤษและคนจีนบังคับเข้ามามีบทบาททางการค้า พ่อค้าชาวพม่า อินเดีย และไทยใหญ่ เข้ามาตั้งร้านค้า 2 ฟังถนนท่าแพและข้างม่อย จากการเปิดตัวของตลาดการค้าของเชียงใหม่ เข้าสู่การค้ากับตลาดเสรีทำให้เกิดการขยายตัวของ การปลูกข้าว ยาสูบ อ้อย เพื่อป้อนตลาดโลก แต่ก็มีผลให้การปลูกฝ้าย (ซึ่งเคยเป็นสินค้าออกที่สำคัญของลานนา) และทอผ้าซบเซาลง เนื่องจาก

ผ้าสำเร็จรูปจากอังกฤษและอินเดียเข้ามาตีตลาด

หลังปี พ.ศ. 2395 อังกฤษเข้ามาขอสัมปทานป่าไม้ โดยมีบริษัทบริติช-บอร์เนียวเข้ามาโดยดำเนินการในปี พ.ศ. 2431 เป็นบริษัทแรก ทำให้กิจการป่าไม้ขยายตัวขึ้นมา

เมื่อการผูกขาดทางการค้าของชนชั้นปกครองถูกแทนที่ด้วยการเปิดตลาดการค้าเสรี การค้าบางส่วนตกไปอยู่ในมือของคนต่างชาติ รัฐจึงต้องหันมาเพิ่มประเภทและชนิดของภาษีอากร และให้มีเจ้าภาษีนายอากร ปี พ.ศ. 2402 หลวงอุตรภักดิ์พาลิช (จีนเต็ง) เป็นผู้ผูกขาดการเก็บภาษีอากรในเมืองเชียงใหม่ บรรดาพ่อค้าชาวจีนได้พัฒนาการค้าขึ้นระหว่างล้านนากับกรุงเทพฯ โดยมีพ่อค้าชาวจีนในกรุงเทพฯคอยให้ความช่วยเหลือ หลังปี พ.ศ. 2443 เส้นทางการค้าทางบก ระหว่างพม่ากับล้านนาก็เริ่มเปลี่ยนมาเป็นการค้าทางเรือระหว่างล้านนากับกรุงเทพฯ โดยมีแม่น้ำปิงเป็นเส้นทางหลัก หลังปี พ.ศ. 2448 พ่อค้าชาวจีนจึงผูกขาดการค้าไว้ได้เกือบหมด ยกเว้นผ้าซึ่งมาจากประเทศอินเดีย เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากอังกฤษ ในเมืองเชียงใหม่จึงมีแต่พ่อค้าชาวจีนและอินเดียขายสินค้าเปิดร้านกันอยู่ทั่วไป

ในปี พ.ศ. 2464 ทางรถไฟสายเหนือมาถึงเชียงใหม่เป็นครั้งแรก ทำให้เศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่เปลี่ยนแปลงไปอีกครั้ง ชาวเป็นสินค้าที่ส่งออกมากขึ้น เพราะสามารถขนส่งได้สะดวก และเป็นเหตุให้มีโรงสีเพิ่มมากขึ้นด้วย โดยกลุ่มพ่อค้าจีนก็เข้ามามีบทบาทอีกเช่นเคย และเป็นระบบนายทุนครบวงจรตั้งแต่เป็นเจ้าของที่ดินให้ชาวนาเช่า เป็นเจ้าของเงินกู้ เป็นเจ้าของโรงสี เป็นผู้เก็บภาษีอากร จากชาวนา และนำสินค้าสำเร็จรูปมาขาย การแข่งขันกันทางการค้าและการยกเลิกระบบไพร่ ทาส เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของเมืองก้าวเข้าสู่ระบบการผลิตแบบทุนนิยม

จากการศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด โดยอาศัยข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัด (Gross Provincial Product) (ตารางที่ 3.3 - 3.5) ในปี พ.ศ. 2524-2534 พบว่า สาขาการผลิตที่สำคัญและทำรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุด (พ.ศ. 2534) คือ สาขาการบริการ รองลงไปได้แก่ สาขาการเกษตร และการค้าปลีก ค้าส่ง สำหรับในสาขาการเกษตรนั้นมีการเกษตรที่สำคัญของจังหวัดได้แก่ การกสิกรรม และปศุสัตว์

ตารางที่ 3 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวม ที่ราคาคงที่
GROSS DOMESTIC PRODUCT AT CONSTANT 1988 PRICES

UNIT : 1,000 BAHT

WHOLE KINGDOM	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Agriculture	194,023,027	198,825,035	208,312,001	217,518,007	227,323,978	228,191,030	228,346,049	252,346,013	276,729,005	266,413,994	278,062,992
Crops	120,954,012	123,193,008	131,121,995	139,170,997	146,933,983	141,776,020	136,696,020	157,782,998	175,033,007	163,046,003	172,260,019
Livestock	18,330,995	18,880,002	19,868,004	20,008,009	20,600,994	23,012,008	24,912,009	26,022,006	28,431,993	29,175,000	29,351,986
Fisheries	19,275,004	20,846,997	21,036,004	20,428,998	20,193,002	21,816,001	24,558,000	25,253,999	27,935,997	30,067,005	31,273,001
Forestry	11,992,008	11,254,008	11,240,994	11,503,000	11,423,997	12,273,997	11,745,002	10,488,996	8,551,002	6,389,001	4,752,005
Agricultural services	8,505,002	8,475,019	8,736,003	8,979,997	9,402,999	9,225,007	9,163,997	9,835,006	10,019,014	9,654,993	9,796,983
Simple agri.processing product	14,966,006	16,176,001	16,309,001	17,427,006	18,769,003	20,087,997	21,271,021	22,963,008	26,757,992	28,081,992	30,628,998
Mining and quarrying	8,326,997	11,021,998	11,658,999	16,167,002	21,552,996	21,510,995	24,107,000	26,598,999	28,403,996	31,457,004	35,542,003
Manufacturing	224,293,991	230,235,017	255,995,019	271,855,007	268,132,987	294,521,015	341,749,990	403,033,984	467,666,034	542,168,996	606,762,968
Construction	44,690,000	48,008,000	53,772,000	59,390,000	59,269,000	60,137,998	66,060,000	74,449,000	95,554,000	114,420,000	135,240,000
Electricity and water supply	17,524,999	20,732,003	21,171,007	23,230,001	26,958,995	29,890,005	31,514,997	35,297,999	42,259,005	48,232,997	50,246,006
Transportation and communication	60,230,011	69,607,003	72,308,000	80,548,010	85,921,999	92,045,992	100,585,003	116,611,007	128,754,000	147,102,886	155,328,983
Wholesale and retail trade	177,866,000	183,928,000	181,627,000	189,102,000	197,432,000	207,211,000	229,859,000	266,257,000	295,668,000	341,084,000	361,243,000
Banking, insurance and real estate	26,921,990	29,737,992	34,656,986	37,180,992	38,145,013	39,403,995	51,833,996	66,219,985	82,833,993	109,466,998	113,954,001
Ownership of dwellings	44,740,000	45,896,000	46,804,000	48,023,000	49,433,000	50,647,000	52,575,000	55,416,000	58,213,000	60,756,000	63,181,000
Public administration and defence	41,454,001	43,513,999	48,073,999	47,447,995	50,912,999	52,329,000	53,716,998	56,488,004	57,276,998	61,365,998	64,926,999
Services	127,634,998	137,996,005	142,052,989	147,891,020	166,171,998	181,289,021	196,499,013	207,086,013	218,156,804	231,759,989	243,760,990
GDP.	967,706,014	1,019,501,052	1,076,432,000	1,138,353,034	1,191,254,965	1,257,177,051	1,376,847,046	1,559,804,004	1,751,514,835	1,954,228,862	2,108,248,942

ตารางที่ 3.4 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวม ภาคเหนือ

GROSS REGIONAL AT CONSTANT 1988 PRICES

UNIT : 1,000 BAHT

NORTHERN	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Agriculture	43,788,567	42,548,719	42,879,036	47,665,365	47,047,524	48,018,120	46,991,964	56,829,841	57,417,791	52,543,197	54,363,095
Crops	32,522,474	30,414,139	31,382,899	36,347,277	35,262,423	35,370,077	34,292,089	43,412,457	43,531,626	39,045,873	40,930,815
Livestock	3,429,182	3,902,063	3,741,133	3,715,332	3,884,374	4,234,031	4,854,467	4,902,977	5,733,314	5,860,612	6,003,103
Fisheries	638,882	286,480	432,331	336,145	313,724	397,492	311,266	372,866	444,769	520,121	635,499
Forestry	2,134,531	2,656,718	1,820,992	1,501,975	1,540,414	2,038,154	1,532,943	1,754,924	1,104,993	515,293	171,492
Agricultural services	2,664,495	2,751,609	2,925,416	3,053,096	3,125,840	3,192,771	3,118,199	3,408,511	3,454,076	3,368,519	3,402,657
Simple agri.processing product	2,399,003	2,537,710	2,576,265	2,711,540	2,920,749	2,785,595	2,883,000	2,978,106	3,149,013	3,232,779	3,219,529
Mining and quarrying	1,447,303	1,524,510	2,123,966	4,319,485	6,645,924	6,802,856	8,067,438	9,143,920	7,767,621	8,912,116	10,620,319
Manufacturing	7,950,572	8,443,223	8,109,252	8,671,280	9,286,531	10,120,215	10,686,987	12,193,418	14,141,860	15,114,024	17,019,223
Construction	5,974,250	7,123,207	7,912,780	9,926,947	10,133,894	10,095,293	11,225,662	11,017,928	11,131,165	12,881,697	14,307,703
Electricity and water supply	1,197,828	1,491,531	1,643,211	2,015,027	2,353,099	2,726,423	2,823,935	2,840,006	3,220,246	3,508,959	3,695,985
Transportation and communication	7,022,785	7,867,849	8,252,586	6,596,503	6,205,627	7,070,627	7,538,780	7,822,903	9,040,265	10,466,185	11,125,133
Wholesale and retail trade	21,112,203	22,172,022	20,044,476	21,554,130	22,198,114	23,183,148	25,369,537	29,051,715	31,582,970	34,032,155	35,670,318
Banking,insurance and real estate	2,142,774	2,512,304	3,018,960	3,093,137	3,272,916	3,797,711	4,311,821	5,276,767	6,658,112	8,334,658	9,394,914
Ownership of dwellings	8,956,185	9,208,221	9,465,086	9,684,392	9,892,852	10,091,234	10,154,261	10,553,836	11,012,597	11,373,863	11,635,255
Public administration and defence	6,392,827	6,678,552	7,680,043	7,431,945	8,168,090	8,417,446	8,705,900	9,219,645	9,336,742	10,181,405	11,032,911
Services	12,799,902	15,299,342	16,852,186	17,836,906	20,222,657	21,507,448	22,945,133	24,648,212	26,764,790	28,769,560	31,991,343
GRP.	118,785,196	124,869,480	127,981,582	138,795,117	145,427,228	151,830,521	158,821,418	178,598,191	188,074,159	196,117,819	210,856,199

ตารางที่ ๖.๖ แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัดเชียงใหม่

GROSS PROVINCIAL AT CONSTANT 1988 PRICES

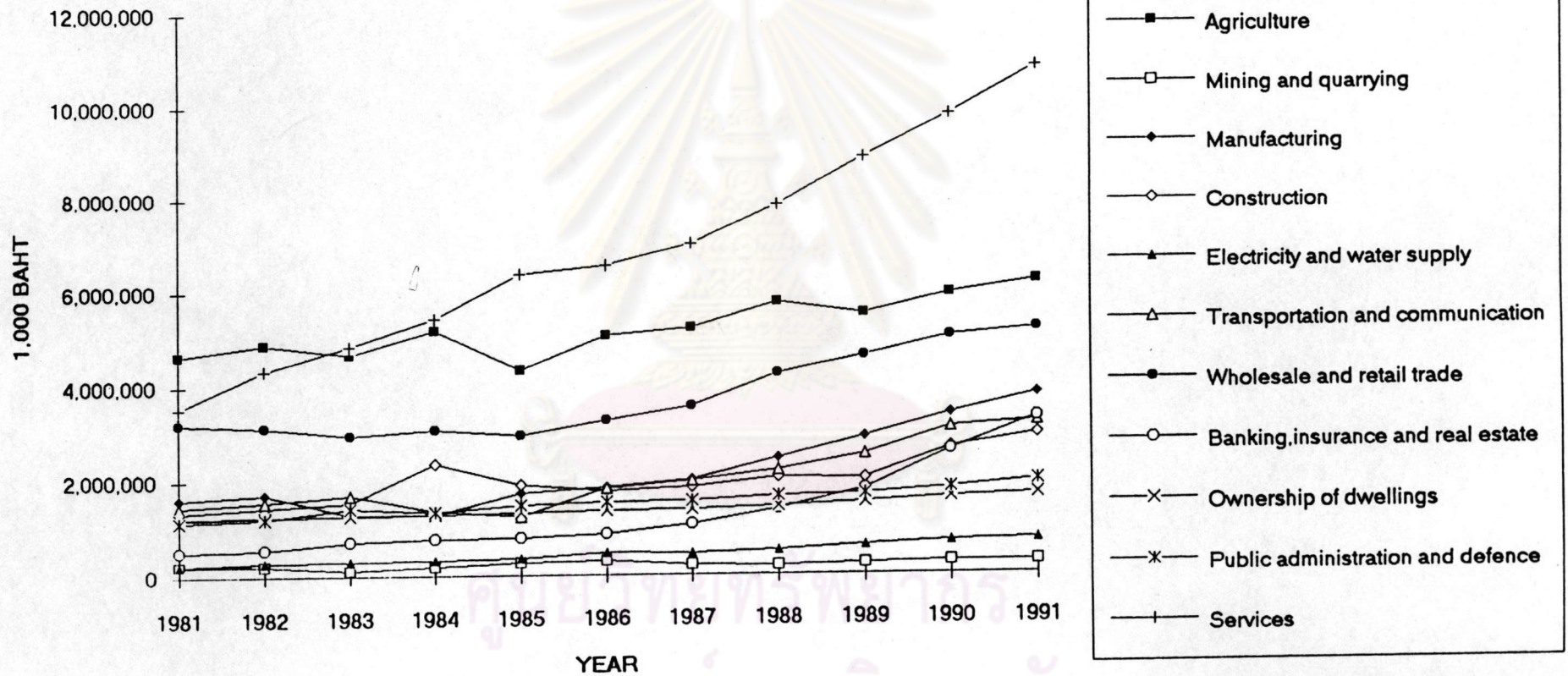
UNIT : 1,000 BAHT

CHIANG MAI	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Agriculture	4,630,912	4,871,891	4,654,526	5,158,560	4,317,091	5,048,612	5,194,674	5,746,039	5,481,856	5,925,439	6,181,745
Crops	3,494,458	3,418,209	3,448,078	4,032,802	3,066,694	3,838,669	3,940,047	4,293,101	4,172,382	4,409,386	4,574,645
Livestock	508,785	635,029	544,612	632,631	604,155	683,347	774,526	926,048	800,582	1,005,047	1,114,437
Fisheries	36,995	14,287	20,369	15,667	11,840	18,389	28,421	43,329	42,700	40,288	49,225
Forestry	200,956	368,270	205,434	45,325	217,654	77,877	7,555	50,041	23,833	10,085	1,201
Agricultural services	106,306	99,717	112,095	124,313	111,635	123,242	130,382	132,768	128,118	118,406	110,703
Simple agri.processing product	283,412	336,379	323,938	307,822	305,113	307,088	313,743	300,752	314,241	342,227	331,534
Mining and quarrying	217,213	219,249	120,131	188,075	261,585	309,579	209,413	195,724	239,115	267,298	274,994
Manufacturing	1,617,087	1,712,730	1,284,574	1,283,483	1,723,099	1,846,618	1,992,797	2,451,667	2,892,840	3,375,796	3,790,165
Construction	1,336,269	1,442,784	1,536,434	2,343,673	1,891,588	1,770,089	1,840,997	2,037,004	2,012,146	2,662,312	2,921,890
Electricity and water supply	222,902	295,446	317,234	329,243	365,666	481,978	455,709	522,019	621,902	695,138	741,697
Transportation and communication	1,459,934	1,554,915	1,686,823	1,361,400	1,234,004	1,821,698	1,974,995	2,181,376	2,515,229	3,084,738	3,204,251
Wholesale and retail trade	3,201,596	3,121,437	2,947,867	3,057,382	2,950,252	3,254,831	3,553,571	4,223,801	4,590,684	5,002,465	5,166,102
Banking,insurance and real estate	523,226	569,458	716,853	775,614	802,812	874,351	1,057,878	1,370,399	1,785,279	2,599,347	3,287,018
Ownership of dwellings	1,226,101	1,248,635	1,256,017	1,282,465	1,320,697	1,355,253	1,371,841	1,441,654	1,513,130	1,603,714	1,663,843
Public administration and defence	1,150,014	1,204,500	1,410,014	1,341,318	1,476,503	1,539,240	1,557,484	1,643,498	1,679,465	1,801,795	1,962,982
Services	3,538,279	4,327,257	4,839,357	5,403,760	6,362,289	6,532,553	7,007,831	7,831,974	8,860,358	9,796,145	10,826,963
GPP.	19,123,533	20,568,302	20,769,830	22,524,973	22,705,586	24,834,802	26,217,190	29,645,155	32,192,004	36,814,187	40,021,650

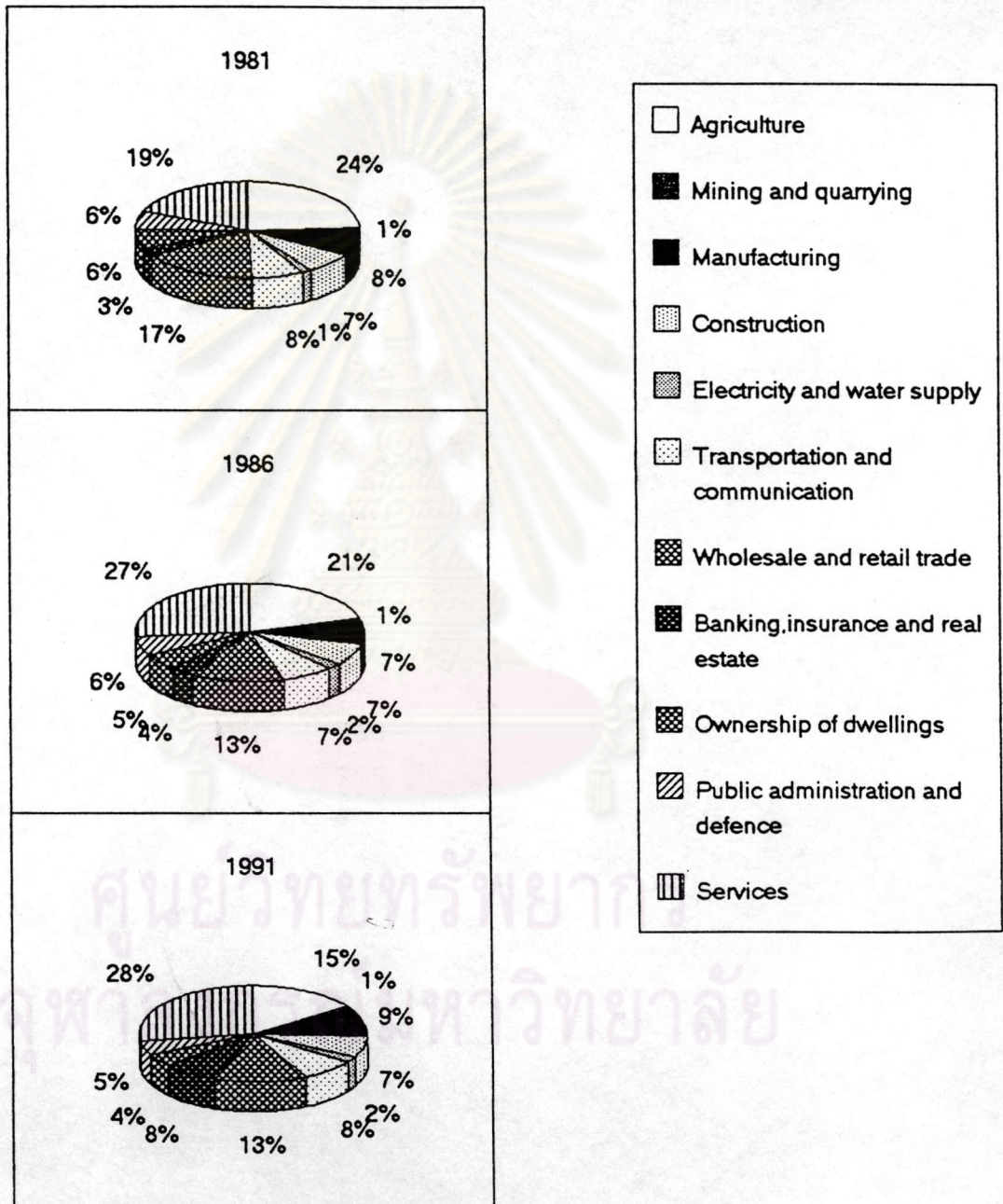
ตารางที่ 3.6 แสดงบทบาททางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่

สาขาการผลิต จังหวัดเชียงใหม่	ส่วนแบ่งแต่ละสาขาของปี (%)			อัตราการเจริญเติบโต (%)		บทบาทในระดับภาค			บทบาทในระดับประเทศ		
	พ.ศ.2524	พ.ศ.2529	พ.ศ.2534	พ.ศ.(2524-2529)	พ.ศ.(2529-2534)	พ.ศ.2524	พ.ศ.2529	พ.ศ.2534	พ.ศ.2524	พ.ศ.2529	พ.ศ.2534
การเกษตร	24.22	23.69	22.41	9.02	22.44	0.66	0.64	0.60	1.21	1.12	1.17
กสิกรรม	18.27	16.62	16.60	9.85	19.17	0.67	0.66	0.59	1.46	1.37	1.40
ปศุสัตว์	2.66	3.09	2.62	34.31	63.09	0.92	0.99	0.98	1.40	1.50	2.00
ประมง	0.19	0.07	0.10	-50.29	167.69	0.36	0.28	0.41	0.10	0.04	0.08
ป่าไม้	1.05	1.79	0.99	-61.25	-98.46	0.58	0.23	0.04	0.85	0.32	0.01
บริการทางการเกษตร	0.56	0.48	0.54	15.93	-10.17	0.25	-0.24	0.17	0.63	0.68	0.60
การแปรรูปสินค้าการเกษตรอย่างง่าย	1.48	1.64	1.56	8.35	7.96	0.73	0.67	0.54	0.96	0.77	0.57
เหมืองแร่และการย่อยหิน	1.14	1.07	0.58	42.52	-11.17	0.93	0.28	0.14	1.32	0.73	0.41
อุตสาหกรรม	8.46	8.33	6.18	14.19	105.25	1.26	1.12	1.17	0.36	0.32	0.33
การก่อสร้าง	6.99	7.01	7.40	32.47	65.07	1.39	1.07	1.08	1.51	1.49	1.14
ไฟฟ้าและประปา	1.17	1.44	1.53	116.23	53.89	1.16	1.08	1.06	0.64	0.82	0.78
การคมนาคมและขนส่ง	7.63	7.56	8.12	24.78	75.89	1.29	1.58	1.52	1.23	1.00	1.09
การค้าส่งและค้าปลีก	16.74	15.18	14.19	1.66	58.72	0.94	0.86	0.76	0.91	0.80	0.75
ธนาคาร, ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	2.74	2.77	3.45	67.11	275.94	1.52	1.41	1.84	0.98	1.12	1.52
ที่อยู่อาศัย	6.41	6.07	6.05	10.53	22.77	0.85	0.82	0.75	1.39	1.35	1.39
การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	6.01	5.86	6.79	33.85	27.53	1.12	1.12	0.94	1.40	1.49	1.59
บริการ	18.50	21.04	23.30	84.63	65.74	1.72	1.86	1.78	1.40	1.82	2.34
รวม	100.00	100.00	100.00	29.87	61.15	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงกราฟผลิตภัณฑ์มวลรวม

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงส่วนแบ่งของผลิตภัณฑ์มวลรวม

จากกราฟที่ 3.3 แสดงให้เห็นว่าการผลิตสาขาบริการมีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุด โดยเฉพาะหลังจากปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา สาขาการบริการมีมูลค่าการผลิตสูงกว่าสาขาการเกษตร ซึ่งมีส่วนแบ่งทางการผลิตลดน้อยลงทุกปี แสดงให้เห็นว่าการเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ลดความสำคัญลงทีละน้อย สำหรับการค้าส่งและค้าปลีกนั้นหลังจากปี พ.ศ. 2528 เป็นต้นมาก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น จนกระทั่งเริ่มจะมีบทบาททัดเทียมกับสาขาการเกษตร

ปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นต่อการเจริญเติบโตของสาขาบริการซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน (ในเมือง) ก็คืออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอันเป็นภาคบริการหรือตติยภูมิ (Tertiary Sector) ไม่ใช่ Manufacturing ซึ่งเป็นภาคทุติยภูมิ (Secondary Sector) จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งกำหนดบทบาทให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน ท้าหน้าที่เป็นศูนย์กลางและมุ่งเน้นการจ้างงานจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นฐานเศรษฐกิจหลัก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ส่งผลให้การค้าส่งค้าปลีก กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน และนักท่องเที่ยว ในขณะที่การเกษตรค่อย ๆ ลดความสำคัญลง เนื่องจากพื้นที่การเกษตร (พื้นที่ชนบท) ถูกแทนที่ด้วยพื้นที่ชุมชน (พื้นที่เมือง) ดังนั้นมูลค่าการผลิตในสาขาเกษตรจึงมีส่วนแบ่งน้อยลงทุกปี ในขณะที่สาขาการบริการและการค้าปลีก ค้าส่ง เจริญเติบโตและทวีความสำคัญอย่างรวดเร็ว

การศึกษาหาสาขาเศรษฐกิจที่เป็นฐานของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอาจทำได้หลายวิธี สำหรับ Location Quotient Method เป็นวิธีที่บอกให้รู้ว่าพื้นที่ที่กำลังศึกษามีความชำนาญเป็นพิเศษ (เกินกว่าพื้นที่ระดับใหญ่ที่นำมาเปรียบเทียบ) ในสาขาการผลิตใด และเมื่อมีความชำนาญเป็นพิเศษก็เป็นที่น่าคิดว่าจะส่งสินค้าที่ผลิตได้ในสาขาการผลิตนั้นเป็นสินค้าออก ดังนั้นสาขาการผลิตที่พื้นที่ที่กำลังศึกษามีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงถูกพิจารณาว่าเป็น Basic Sector (คาร์ณี ถวิลพิพัฒน์กุล, 34) Location Quotient หาได้จากสูตร

$$LO = (X_r / RV_r) / (X_n / RV_n)$$

เมื่อ

$$X_r = \text{มูลค่าการผลิต (การจ้างแรงงานของสาขาการผลิต x ทุนพื้นที่ศึกษา)}$$

- RVr = มูลค่าการผลิต (การจ้างแรงงานของสาขาการผลิตทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา)
 Xn = มูลค่าการผลิต (การจ้างแรงงาน) ของสาขาการผลิต x ในพื้นที่ที่ใหญ่กว่าที่นำมาเปรียบเทียบ
 RVn = มูลค่าการผลิต (การจ้างแรงงาน) ของสาขาการผลิตทั้งหมดในพื้นที่ที่ใหญ่กว่าที่นำมาเปรียบเทียบ
 ถ้า $LQ = 1$ แสดงว่าพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความชำนาญในการผลิตสาขา x เท่ากับพื้นที่ที่ใหญ่กว่าที่นำมาเปรียบเทียบ
 $LQ > 1$ แสดงว่าพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความชำนาญในการผลิตสาขา x มากกว่าพื้นที่ที่ใหญ่กว่าที่นำมาเปรียบเทียบ
 $LQ < 1$ แสดงว่าพื้นที่ที่ทำการศึกษามีความชำนาญในการผลิตสาขา x น้อยกว่าพื้นที่ที่ใหญ่กว่าที่นำมาเปรียบเทียบ

จากการศึกษาฐานเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ (ตารางที่ 3.3, 3.5) ครอบคลุมค่า L.Q. เปรียบเทียบเมืองเชียงใหม่กับเศรษฐกิจในระดับภาคและระดับประเทศ พบว่า (จากแผนภูมิที่ 3.3, 3.4 และตารางที่ 3.5)

- บทบาทในระดับภาค จะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่มีความชำนาญในการผลิตสาขาธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ การบริการ การคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม การก่อสร้างไฟฟ้าและประปา ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นการผลิตในสาขาทุติยภูมิ และตติยภูมิเป็นส่วนใหญ่

สาขาเศรษฐกิจทั้ง 11 สาขา สามารถแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 3 หมวด คือ

1. ภาคปฐมภูมิ (Primary Sector) ได้แก่ การเกษตร
2. ภาคทุติยภูมิ (Secondary Sector) ได้แก่ เหมืองแร่และย่อยหิน อุตสาหกรรมก่อสร้าง ไฟฟ้าและประปา
3. ภาคตติยภูมิ (Tertiary Sector) ได้แก่ คมนาคมขนส่ง คำส่ง และค้าปลีก ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย บริหารราชการและป้องกันประเทศ และการบริการ)

อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตคือ สาขาการผลิตที่อาจจะจัดได้ว่าเป็นฐานเศรษฐกิจของเมืองเชียงใหม่ทั้ง 6 สาขาที่กล่าวมาแล้ว มีสาขาที่เชียงใหม่มีความชำนาญเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากปี พ.ศ. 2524-2534 ได้แก่ ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ การบริการ และการคมนาคมขนส่ง ซึ่งล้วนเป็นสาขาเศรษฐกิจในกลุ่มตติยภูมิ ส่วนอีก 3 สาขาที่เหลือคือ อุตสาหกรรมการก่อสร้าง ไฟฟ้าและประปา มีแนวโน้มว่าจะมีความชำนาญลดลง จึงอาจจะสรุปในภาพรวมได้ว่า ในระดับภาคเหนือตอนบนแล้วการผลิตในภาคตติยภูมิเป็นฐานเศรษฐกิจหลักที่สำคัญ และกำลังมีความสำคัญเพิ่มขึ้น ส่วนภาคตติยภูมิซึ่งเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญกำลังลดความสำคัญลง

- บทบาทในระดับประเทศ เชียงใหม่มีความโดดเด่นมากในสาขาการบริการอันเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ (เช่นการท่องเที่ยวสามารถนับได้ว่าเป็นสินค้าส่งออก แต่เป็นสินค้าส่งออกที่อยู่กับที่ผู้บริโภคมักจะต้องเดินทางมารับสินค้าเหล่านี้เอง) รองลงไปได้แก่ การบริหารราชการและป้องกันประเทศ ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย การเกษตร (ในระดับภาคไม่มีความชำนาญ) การก่อสร้าง การคมนาคมและขนส่ง จะเห็นได้ว่าในระดับประเทศแล้ว สาขาการเกษตร ที่อยู่อาศัย และการบริหารราชการและป้องกันประเทศ ก็นับได้ว่าเป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของเมือง ในขณะที่สาขาอุตสาหกรรม ไฟฟ้าและประปา เป็นสาขาที่เชียงใหม่มีความชำนาญในระดับภาคเท่านั้น ในสาขาการเกษตร ก่อสร้าง คมนาคมขนส่ง ก็กำลังลดความสำคัญลง อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับในระดับภาคแล้ว สาขาเศรษฐกิจที่เป็นฐานสำคัญของเมืองและกำลังทวีความสำคัญต่อเมืองมากขึ้นได้แก่ การบริการ ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์

ลักษณะสังคมและประชากร

ในสมัยโบราณสภาพสังคมของเมืองเชียงใหม่มีความสัมพันธ์กับชุมชนโดยรอบผ่านการค้าขายและการเผยแพร่พุทธศาสนานิกายเถรวาท เดิมทีพระเถระจากลังกาได้นำพุทธศาสนามาเผยแพร่ในดินแดนสุวรรณภูมิ และมีหริภุญชัยเป็นศูนย์กลางทางศาสนา และต่อมาเมื่อพญามังรายตีเมืองหริภุญชัย (ลำพูน) ได้แล้ว เชียงใหม่จึงเข้ามามีบทบาทแทน) ศูนย์กลางของชุมชนคงอยู่ที่วัด (ประวูฒิ ไข่มยมลงาม 2533 : 50) และเป็นจุดรวมจิตใจของประชากรหลายเผ่าพันธุ์ให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ และยังช่วยลดปัญหาความขัดแย้งภายในสังคม (ยุพิน เข็มมุกต์ 2531 : 29) ชุมชนในสมัยนั้นจะมีลักษณะเป็นชุมชนย่อยอาศัยตามบริเวณต่าง ๆ มีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเป็นของ

ตนเอง ภายใต้งานแพงเมืองสันนิษฐานว่าเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ชั้นปกครอง และเจ้านายระดับสูง นอกเขตกำแพงเมืองเป็นที่อยู่ของบรรดาช่างฝีมือในแขนงต่าง ๆ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงเป็นที่อยู่ของไพร่และชุมชนเกษตรกรรม ส่วนตลาดแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าจะอยู่บริเวณนอกกำแพงเมืองติดริมฝั่งแม่น้ำปิง มีกฎหมายที่ใช้ในการปกครองบ้านเมืองคือ มังรายศาสตร์ ซึ่งใช้ต่อมาตลอดราชวงศ์มังราย

ในช่วงเวลาที่เชียงใหม่อยู่ภายใต้การปกครองของพม่า เชียงใหม่ก็ยังคงมีบทบาททางด้านพุทธศาสนาอยู่เพราะพม่าเองก็นับถือศาสนาพุทธ ทำให้เกิดการผสมกลมกลืนวัฒนธรรมและประเพณีซึ่งกัน แต่เชียงใหม่ก็ยังคงรักษาเอกลักษณ์และวิถีการดำรงชีวิตเอาไว้ได้

เมื่อเชียงใหม่กลับมาอยู่ภายใต้อิทธิพลการปกครองของกรุงรัตนโกสินทร์แล้ว ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในด้านเศรษฐกิจ (กล่าวถึงแล้วในหัวข้อสภาพเศรษฐกิจ) การปฏิรูปการปกครองปี 2427 ซึ่งจัดการปกครองออกเป็นมณฑล ขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการปกครองมณฑลพายัพ จนกระทั่ง พ.ศ. 2475 เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร เชียงใหม่จึงมีฐานะเป็นจังหวัดเชียงใหม่ของประเทศไทย

ช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้เชียงใหม่มีการเปิดตัวสู่โลกภายนอกมากขึ้น ทำให้เกิดการหลั่งไหลของวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาผสมปนเปกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น พ่อค้าชาวจีน อินเดีย มิชชันนารี อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงการราชที่ดิน เพื่อประโยชน์ทางการค้า เศรษฐกิจ คู่หมื่นหรือที่ประทับของบรรดาเจ้านาย ถูกเปลี่ยนไปเพื่อเป็นสภาพที่ตั้งของหน่วยงานราชการ การศึกษา พื้นที่เกษตรไร่กล้า ๆ เมืองถูกเปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอย่างอื่นซึ่งสามารถหารายได้ให้ได้ดีกว่า บัณฑิตต่าง ๆ เหล่านี้ เริ่มส่งผลให้สภาพสังคมของเชียงใหม่ค่อย ๆ เปลี่ยนไป เช่น การติดต่อระหว่างชุมชนเป็นไปโดยผ่านกระบวนการทางเศรษฐกิจ การผลิตเพื่อส่งออกมิใช่เพื่อยังชีพเป็นหลัก สภาพของวณานคร ถูกแทนที่ด้วยความเจริญทางวัตถุที่สามารถตอบสนองความสะดวกสบายของชาวเมืองได้มากขึ้น วิถีชีวิตที่เคยอยู่กับธรรมชาติมีความสงบร่มเย็น เคารพในศิลปวัฒนธรรมประเพณีของตนเองก็กลายมาเป็นวิถีชีวิตต้องเร่งรีบ แข่งขัน ทั้งระหว่างชาวเมืองและโลกภายนอก เพื่อความจำเป็นในการอุปโภคทางเศรษฐกิจ วัดซึ่งเคยเป็นเสมือนศูนย์กลางของชุมชน ถึงแม้จะคงความสำคัญด้านความเชื่อและเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยว

จิตใจของชาวเมือง แต่ก็ดูจะลดความสำคัญลง ชาวเชียงใหม่เริ่มคุ้นเคยกับสภาพสังคมที่มีความ สะดวกสบาย และทันสมัยจากความเจริญทางวัตถุ ซึ่งก้าวล้ำหน้าความเจริญทางจิตใจไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นที่แห่งใดก็ตาม

ข้อดีของความเจริญต่าง ๆ ที่หลั่งไหลเข้ามาสู่เมืองเชียงใหม่ก็คือ ทำให้มาตรฐานชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไปดีขึ้น ดังจะเห็นได้อย่างชัดเจนในตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เช่น สถานศึกษาหรือสถานพยาบาล ซึ่งจัดว่าเป็นบริการทางสังคมที่สำคัญของชุมชน เพราะ การให้บริการทางการศึกษาและสาธารณสุขเป็นเครื่องบ่งบอกชี้ชัดถึงความเจริญและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในเมือง

จังหวัดเชียงใหม่อยู่ในภาคเหนือตอนบนซึ่งอยู่ในเขตการศึกษาที่ 8 ประกอบไปด้วย จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอนและพะเยา) โดย จังหวัดเชียงใหม่อยู่ในฐานะศูนย์กลางการศึกษาของภาค ดังแสดงไว้ในตารางที่ 3.7

สำหรับบริการทางด้านสาธารณสุข จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงพยาบาล และสถานบริการด้านสาธารณสุขสูงที่สุดในภาคเหนือ (จากข้อมูลของกรมการแพทย์และอนามัย กระทรวงสาธารณสุข) โดยเฉพาะโรงพยาบาลมหาราช ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ และทันสมัยที่สุดในภาคเหนือ (และเป็นแหล่งผลิตบุคลากรทางการแพทย์และพยาบาลในระดับปริญญา) มีลักษณะ เป็นโรงพยาบาลศูนย์ให้บริการแก่ประชาชนในจังหวัดใกล้เคียงซึ่งโรงพยาบาลประจำ จังหวัดขาดแคลนอุปกรณ์หรือเครื่องมือทางการแพทย์

ประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นคนไทยโดย เชื้อชาติและสัญชาติประมาณร้อยละ 98.81 นับ ถึงศาสนาพุทธ 97.24% คริสต์ 1.48% และอิสลาม 1.08% ประชากรที่อายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีผู้อ่านออกเขียนได้ 91.93% มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 87,133 ครัวเรือน ขนาดของ ครัวเรือนเฉลี่ย 4.6 คนต่อครอบครัวในเขตเมืองและ 3.9 คนต่อครอบครัวในเขตชนบท (ใน ชุมชนเมือง 40,456 ครัวเรือน ในชุมชนชนบท 46,677 ครัวเรือน) ซึ่งสาเหตุที่ขนาดของ ครัวเรือนในชนบทเล็กกว่าในเมือง อาจเป็นเพราะว่าประชากรวัยหนุ่มสาวในเขตชนบทที่ได้อพยพ เข้ามาทำงานและอยู่ร่วมกันในเขตเมือง

การเปลี่ยนแปลงประชากรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ปี 2529-2534 จะพบว่าในชุมชนนี้มีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ (อัตราเกิด - อัตราตาย) ที่สูงมากซึ่งจะเป็นปรากฏการณ์ในชุมชนที่มีโรงพยาบาลตั้งอยู่ ซึ่งจะเห็นเด่นชัดยิ่งขึ้นหากชุมชนรอบ ๆ มิได้มีโรงพยาบาลอยู่เลย เนื่องจากการแจ้งเกิดในประเทศไทยจะแจ้ง ณ ถิ่นที่เกิดเหตุการณ์ นั่นคือ หากเด็กเกิดในโรงพยาบาลก็แจ้งเกิด ณ ถิ่นที่โรงพยาบาลนั้นตั้งอยู่ มิได้แจ้งเกิดตามถิ่นที่อยู่ปกติของมารดา แต่อย่างไรก็ตาม ค่าของตัวเลขนี้จะชัดเจนโดยชุมชนนี้จะมีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเป็นการย้ายถิ่นออก ในชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่ก็เช่นกัน จะพบว่ามิอัตราเพิ่มธรรมชาติที่สูงมาก คือ ปี พ.ศ. 2534 จะเท่ากับ 61.74 ต่อพัน และมีการอพยพสุทธิเป็นการอพยพออกร้อยละ 8.24

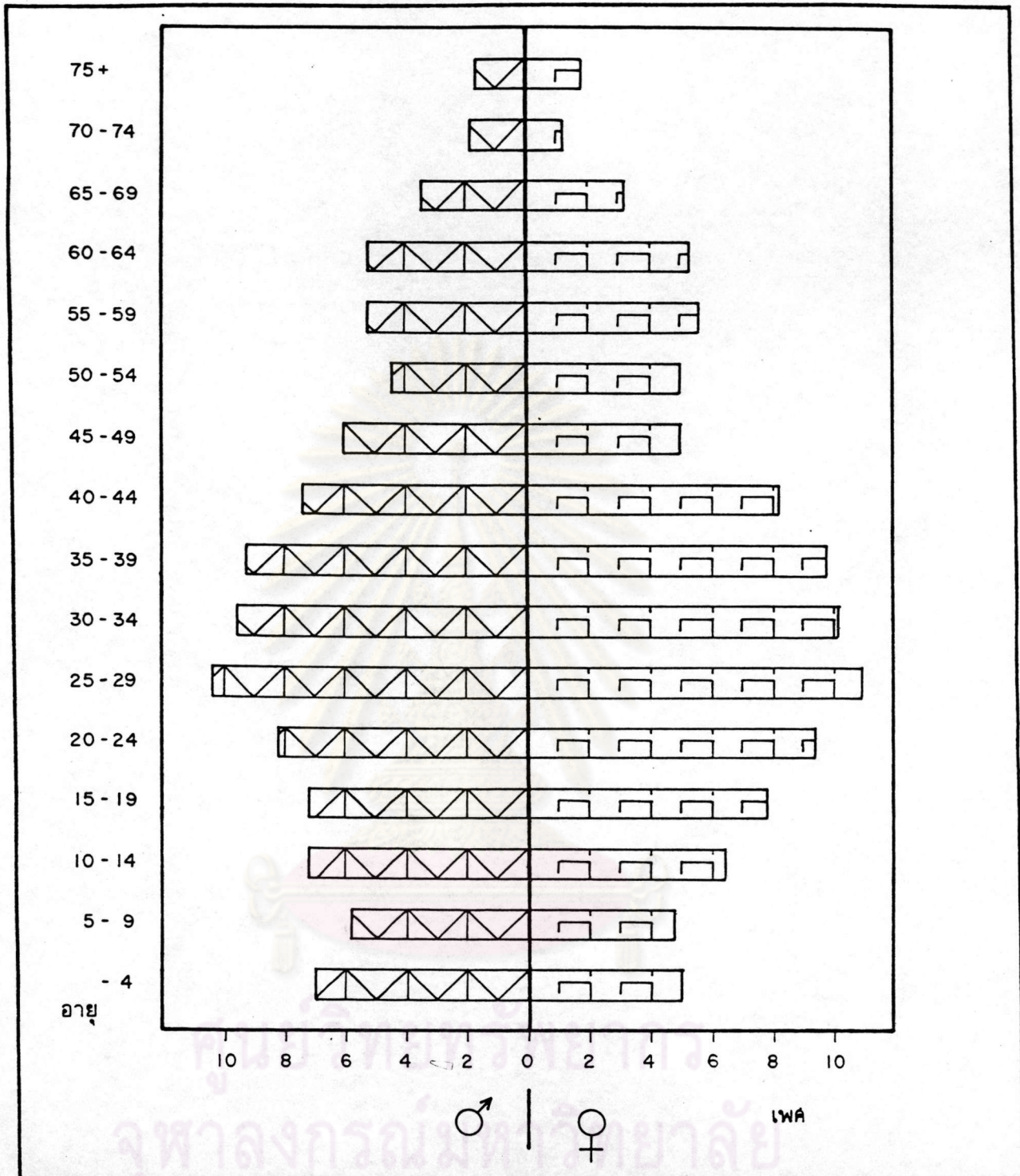
เมื่อศึกษาถึงอัตราเพิ่มตามธรรมชาติในแต่ละอำเภอ จะพบว่า โดยส่วนใหญ่ยกเว้นอำเภอแม่ริม จะมีอัตราตายสูงกว่าอัตราเกิด นั่นคือ อัตราเพิ่มตามธรรมชาติมีค่าติดลบ สาเหตุเนื่องจากที่ได้อธิบายแล้ว นั่นคือประชากรนิยมไปคลอดบุตร ณ โรงพยาบาล เนื่องจากอำเภอเหล่านี้เป็นอำเภอรอบเขตเทศบาล ที่อยู่ในระยะทางที่ไม่ไกลมากนักจากเทศบาลนครเชียงใหม่

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3-8 แสดงจำนวนและประเภทของสถานพยาบาลและบุคลากรสาธารณสุข พังเมืองรวมเชียงใหม่

ประเภทของสถานพยาบาล และแบบการบริหาร	พังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่			ในเมืองเชียงใหม่			ในชุมชนเมืองอื่น ๆ			ในชุมชนชนบท		
	จำนวน แห่ง	จำนวน เตียง	จำนวน แพทย์	จำนวน แห่ง	จำนวน เตียง	จำนวน แพทย์	จำนวน แห่ง	จำนวน เตียง	จำนวน แพทย์	จำนวน แห่ง	จำนวน เตียง	จำนวน แพทย์
1. โรงพยาบาล	11	2,569	1,016	9	2,337	992	1	30	4	1	202	20
- รัฐบาล	5	2,492	426	3	2,260	402	1	30	4	1	202	20
- เทศบาล	1	30	3	1	30	3						
- เอกชน	5	47	587	5	47	587						
2. ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก	1	180	10	11	180	10						
3. ศูนย์บริการสาธารณสุข	7	-	-	-	-	-						
4. สถานีอนามัย	36	-	-	1	-	-						
รวม	55	2,749	1,026	18	2,749	1,002	1	30	4	1	202	20

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง พ.ศ. 2531

แผนภูมิหมายเลข 3.5 แสดงโครงสร้างประชากรผังเมืองรวม เมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2535

	THE ROLE AND IMPACTS OF LAND AND HOUSING SUBDIVISION DEVELOPMENT PROJECTS ON THE URBAN CHANGE OF CHIANG MAI CITY	
	Scale	

ตารางที่ 3-7 แสดงจำนวนสถานศึกษา จำแนกตามสังกัดและที่ตั้งผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่

สังกัด	ชุมชนเมือง			ชุมชนชนบท	รวม
	เทศบาลนครเชียงใหม่	สุขาภิบาลอื่น ๆ	รวม		
1. เทศบาลนครเชียงใหม่	11	0	11	0	11
2. สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ	8	25	33	98	131
3. กรมสามัญศึกษา	8	4	12	1	13
- กองการมัธยมศึกษา	5	4	9	0	9
- กองการศึกษาพิเศษ	3	0	0	1	4
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	50	10	60	8	68
- สายสามัญ	41	10	51	8	59
- สายอาชีพ	9	0	9	0	9
5. กรมศิลปากร	1	0	1	0	1
6. กรมอาชีวศึกษา	1	0	1	0	1
7. กรมการฝึกหัดครู	1	0	1	0	1
8. กรมพลศึกษา	1	0	1	0	1
9. วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา	0	1	1	0	1
10. ทบวงมหาวิทยาลัย	1	2	2	0	3
11. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	1	0	1	0	1
รวม	83	42	125	107	232

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตารางที่ 3-9 แสดงประชากรชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่

ชุมชน	ประชากร (2535)			อัตราส่วนทางเพศ ชาย : หญิง (100 คน)
	ชาย	หญิง	รวม	
เทศบาลนครเชียงใหม่	84,831	92,695	177,526	91.52
สุขาภิบาลช้างเผือก	4,384	4,471	8,855	98.05
สุขาภิบาลแม่ริม	6,503	5,855	12,358	111.07
สุขาภิบาลแม่ใจ	7,681	8,618	16,299	89.13
สุขาภิบาลสันทรายหลวง	10,423	10,773	21,198	96.75
สุขาภิบาลดั้นเปา	5,898	6,095	11,993	96.77
สุขาภิบาลยางเนิ้ง	6,278	6,483	12,761	96.84
สุขาภิบาลหางดง	2,988	3,290	6,278	90.82
ชุมชนเมือง	128,986	138,280	267,268	93.28
ชุมชนชนบท	107,240	112,463	219,703	95.36
ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่	236,226	250,743	486,971	94.21

ที่มา : จากการสำรวจ กองวิจัย สำนักผังเมือง (ตุลาคม 2535-มกราคม 2536)

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.10 แสดงจำนวนประชากรในเขตทหารปี 2535

ชุมชน	ประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
ค่ายกาวิละ	-	845	1,836
กองบิน 41	1,238	1,264	2,502
ดารารัศมี	356	253	609
รบพิเศษที่ 5	463	350	813
กองพลรบพิเศษที่ 2	275	100	375
กองพันสัตว์ต่าง ๆ	324	192	516
ร. 7 พัน 3	110	115	225
ป. พัน 7	195	70	265
กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 3	130	90	220
รวม	1,853	1,170	7,361

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.11 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	157,843	-	-	12,896	81.7	669	4.24	77.46	20,287	29,063	8,976	-5.69
2530	160,696	2,853	1.81	11,315	70.41	570	3.55	66.86	15,088	22,741	7,653	-4.76
2531	164,030	3,334	2.07	14,193	86.53	856	5.22	81.31	16,705	26,564	9,859	-6.01
2532	164,382	352	0.21	14,244	86.65	996	6.06	80.59	13,330	26,128	12,798	-7.79
2533	164,902	520	0.32	10,539	63.91	730	4.43	59.48	20,494	29,740	9,246	-5.61
2534	161,541	3,361	-2.04	10,597	65.6	623	3.86	61.74	12,456	25,767	13,311	-8.24

ตารางที่ 3.12 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	49,117	-	-	25	0.51	324	6.6	-6.09	6,479	3,796	2,683	5.46
2530	50,856	1,739	3.54	81	1.59	201	3.95	-2.36	6,764	4,554	2,210	4.35
2531	53,293	2,437	4.79	60	1.13	551	10.34	-9.21	11,101	8,500	2,601	4.88
2532	54,956	1,663	3.12	49	0.89	556	10.12	-9.23	10,737	8,528	2,209	4.02
2533	55,003	47	0.09	57	1.04	512	9.31	-8.27	8,546	8,066	480	0.87
2534	54,525	478	-0.87	41	0.75	962	17.64	-16.89	8,586	5,942	644	1.18

ตารางที่ 3-13 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	64,906	-	-	763	11.76	533	8.21	3.55	3,485	3,133	347	0.53
2530	65,696	790	1.22	915	13.93	410	6.24	7.69	4,761	4,536	225	0.34
2531	66,948	1,252	1.91	943	14.09	602	8.99	5.1	6,689	5,874	815	1.22
2532	68,046	1,098	1.64	984	14.46	581	8.54	5.92	6,104	5,439	665	0.98
2533	68,971	925	1.36	1,084	15.72	440	6.38	9.34	5,832	5,511	321	0.47
2534	69,572	621	0.9	1,471	21.41	722	10.37	10.77	6,499	6,362	137	0.2

ตารางที่ 3-14 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	75,406	-	-	21	0.28	469	6.22	-5.94	5,915	4,043	1,872	2.48
2530	76,734	1,328	1.76	14	0.18	496	6.46	-6.28	5,549	3,785	1,764	2.3
2531	78,067	1,333	1.71	21	0.27	681	8.72	-8.46	6,199	4,198	2,001	2.56
2532	79,747	1,680	2.15	74	0.99	537	6.78	-5.8	7,192	4,860	2,332	2.92
2533	81,410	1,663	2.09	12	0.15	594	7.8	-7.15	7,093	4,812	2,201	2.8
2534	82,772	1,362	1.67	13	0.16	644	7.78	-7.62	6,159	4,131	2,028	2.45

ตารางที่ 3.15 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตอำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	87,941	-	-	110	1.25	417	4.74	-3.49	6,273	3,721	2,552	2.9
2530	89,035	1,094	1.21	68	0.76	437	4.91	-4.15	5,097	3,656	1,441	1.62
2531	90,365	1,330	1.49	66	0.73	607	6.72	-5.99	5,905	4,217	1,688	1.87
2532	91,720	1,355	1.5	91	0.99	982	10.71	-9.72	6,290	4,314	1,976	2.15
2533	93,094	1,374	1.5	30	0.32	673	7.23	-6.91	6,379	4,793	2,086	2.24
2534	94,231	1,137	1.22	28	0.3	700	7.43	-7.13	5,722	3,866	1,856	1.97

ตารางที่ 3.16 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	อัตรา	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	71,372	-	-	49	0.69	476	6.67	-5.98	2,905	2,021	884	1.24
2530	72,149	777	1.09	112	1.55	509	7.05	-5.5	4,342	3,217	1,125	1.56
2531	74,825	2,676	3.71	69	0.92	670	6.70	-8.03	5,051	3,566	1,485	1.98
2532	73,696	1,129	-1.51	54	0.73	599	5.99	-7.4	5,562	4,409	1,153	1.56
2533	74,288	572	0.8	51	0.69	698	6.98	-7.9	5,016	3,768	1,248	1.68
2534	74,825	537	0.72	47	0.63	693	6.93	-8.63	4,508	3,137	1,371	1.83

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.17 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตอำเภอสันนาหวาง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	58,307	-	-	62	1.06	373	6.4	-5.34	2,954	2,376	578	0.99
2530	58,958	651	1.12	50	0.85	319	5.41	-4.54	3,713	2,813	900	1.53
2531	65,175	6,217	10.54	58	0.89	467	7.17	-6.28	4,380	3,098	1,282	1.97
2532	65,716	541	0.83	37	0.56	447	8.80	-6.24	4,219	3,243	976	1.49
2533	66,353	637	0.97	33	0.5	491	7.40	-6.9	4,162	3,070	1,092	1.65
2534	66,922	569	0.86	32	0.48	555	8.29	-7.81	3,785	2,628	1,157	1.73

ตารางที่ 3.18 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรเขตดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2529-2534

ปี	ประชากร	การเพิ่ม - ลด		การเกิด		การตาย		อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ	ย้ายเข้า	ย้ายออก	การอพยพสุทธิ	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน				จำนวน	ร้อยละ
2529	61203	-	-	214	9.50	359	5.87	-2.37	3,324	2,547	777	1.27
2530	61,697	494	0.81	180	2.92	434	7.03	-4.11	2,403	1,732	671	1.09
2531	62,303	606	0.98	131	2.1	608	9.62	-7.53	8,267	2,342	925	1.48
2532	62,851	548	0.88	142	2.25	580	8.91	-8.65	4,048	3,022	1,026	1.63
2533	63,503	652	1.04	139	2.19	473	7.45	-5.26	4,038	3,036	1,002	1.58
2534	63,740	237	0.37	146	2.29	506	7.94	-5.65	3,291	2,655	636	1.00

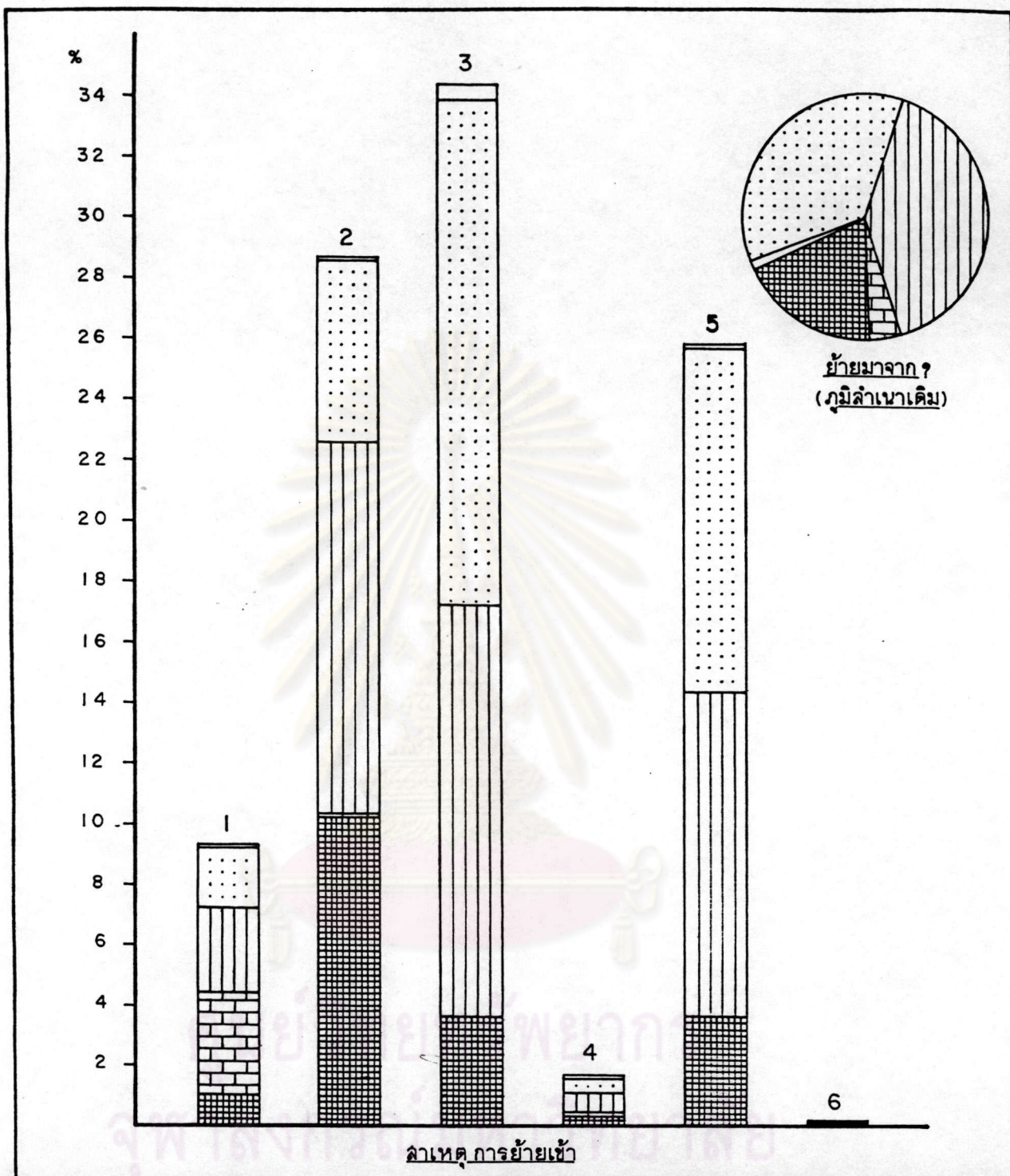
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.19 แสดงสาเหตุการย้ายเข้า และภูมิสำเนาเดิมของผู้ย้ายเข้าในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2531

สาเหตุ	การศึกษา	สมรส	ประกอบอาชีพ	ทำงานทำ (ยังไม่ได้ทำ)	มากับครอบครัว	อื่น ๆ	รวม
มาจากต่างประเทศ	0.05	0.05	0.51	0.05	0.15	0.07	0.88
มาจากภาคอื่น	1.98	5.38	16.63	0.46	11.30	0.10	36.45
มาจากภาคเดียวกัน	2.82	12.28	13.63	0.64	10.76	0.05	40.22
เขตจังหวัดบริเวณอำเภอ	3.39	0.10	-	0.13	-	-	3.62
เขตจังหวัดบริเวณอำเภออื่น ๆ	1.05	10.22	3.63	0.30	3.63	-	18.83
รวม	9.22	28.63	34.40	1.62	25.84	0.22	100.00

ที่มา : จากการสำรวจกองวิจัย สำนักผังเมือง

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิหมายเลข 3.6 แสดงสาเหตุและภูมิลำเนาเดิมของผู้ย้ายเข้าในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่

สัญลักษณ์	ต่างประเทค	THE ROLE AND IMPACTS OF LAND AND HOUSING SUBDIVISION DEVELOPMENT PROJECTS ON THE URBAN CHANGE OF CHIANG MAI CITY	
1. การศึกษา	ภาคอื่นๆ		
2. ลมรด	จังหวัดในภาค		
3. ประกอบอาชีพ	ดิชเขตอำเภอ		
4. หางาน (ยังไม่ได้)	อำเภอรอบนอก		
5. มากับครอบครัว			
6. อื่น ๆ		Scale	

จากตารางที่ 3.19 และแผนภูมิที่ 3.6 แสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้ที่ย้ายเข้ามาด้วยสาเหตุประกอบอาชีพมีอัตราส่วนมากที่สุด 35% โดยมาจากภาคอื่น ๆ สูงที่สุด และมาจากภาคเหนือรองลงมา ส่วนภูมิภาคอื่น ๆ ของผู้ที่ย้ายเข้ามามาจากภาคเดียวกันสูงที่สุด 40% รองลงไปได้แก่ มาจากภาคอื่น ๆ 36% ซึ่งมาจากสาเหตุการประกอบอาชีพสูงที่สุด ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งงานที่สำคัญ ทำให้เกิดการอพยพเข้าของผู้ที่จะมาประกอบอาชีพในเขตเมือง และทำให้เกิดการโยกย้ายอพยพตามมาของครอบครัวผู้สมรส ในภายหลังมากขึ้น (จะเห็นจากตารางได้ว่าเป็นสาเหตุรองลงไป) สำหรับประชากรกลุ่มสุดท้ายที่จะกล่าวถึงได้แก่ชาวเขาซึ่งอยู่กระจัดกระจายโดยทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ ดังจะแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 3.20

การประมาณประชากรในอนาคต

อัตราเพิ่มประชากรที่ใช้ในการประมาณประชากรในอนาคต

จากการประมาณประชากรในอนาคตของสำนักผังเมือง เมื่อปี 2531 โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจปี 2531 เป็นพื้นฐาน ประมาณประชากรโดยใช้อัตราเพิ่มดังนี้ :-

เทศบาลนครเชียงใหม่และสุขาภิบาลช้างเผือก		1.73 %
สุขาภิบาลแม่ริม	อำเภอแม่ริม	2.47 %
สุขาภิบาลแม่โจ้	อำเภอสันทราย	1.76 %*
สุขาภิบาลสันทรายหลวง	อำเภอสันทราย	1.76 %*
สุขาภิบาลต้นเปา	อำเภอสันกำแพง	1.49 %
สุขาภิบาลยางเือง	อำเภอสารภี	2.04 %
สุขาภิบาลหางดง	อำเภอหางดง	1.68 %*

เมื่อประมาณประชากรในปี 2535 (กองวิจัย สำนักผังเมือง : 169) เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรที่สำรวจได้ในปี 2535 จะมีเพียง 3 สุขาภิบาลเท่านั้นที่ประมาณประชากรต่ำกว่าความเป็นจริง คือ สุขาภิบาลแม่โจ้ สุขาภิบาลสันทรายหลวง และสุขาภิบาลหางดง ดังนั้นในการประมาณประชากรในอนาคต ในครั้งนี้จึงเปลี่ยนแปลงอัตราเพิ่มใน 3

ตารางที่ 3.20 แสดงประชากรชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2529

	กะเหรี่ยง KAREN	มั่ว MEO	มูซอ LAHU	ลีซอ LISU	เย้า YAO	อีก้อ AKHA	ลัวะ LUA	ถิ่น H'TIN	ขมุ KHAMU	ปะหล่อง PALONG	รวม
หมู่บ้าน	730	64	172	58	6	24	12	-	-	4	1,070
หลังคาเรือน	15,905	1,688	4,051	1,708	130	436	505	-	-	90	24,513
ประชากร	88,142	14,731	22,684	10,331	1,017	2,411	2,630	-	-	485	142,431

ที่มา : H.P.S.P. (Hilltribe Population Survey Project, National Statistical Office)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.21 แสดงประชากรในอนาคต ชุมชน ในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่

ชุมชน	อัตราเพิ่ม	2535	2540	2545	2550	2555
เทศบาลนครเชียงใหม่	1.73	177,526	193,550	211,000	23,000	251,000
สุขาภิบาลช้างเผือก	1.73	8,855	9,600	10,500	11,500	12,500
สุขาภิบาลแม่ริม	2.47	12,358	14,000	15,800	17,900	20,200
สุขาภิบาลแม่โจ้	1.86	16,299	17,900	19,600	21,500	23,600
สุขาภิบาลสันทรายหลวง	1.86	21,198	23,300	25,500	28,000	30,700
สุขาภิบาลต้นเปา	1.49	11,993	12,900	13,900	15,000	16,200
สุขาภิบาลยางน่อง	2.04	12,761	14,100	15,600	17,300	19,200
สุขาภิบาลหางดง	2.76	6,278	7,200	8,300	9,500	10,900
ชุมชนเมือง		267,268	292,500	320,200	350,700	384,300
ชุมชนชนบท		219,703	275,500	342,800	390,800	444,700
ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ (ไม่รวมประชากรในเขตทหาร)	3.09% 2.23%	486,971	568,000	663,000	741,500	829,000
สัดส่วนประชากรชุมชนเมือง		54.88	51.5	48.3	47.3	46.36

ที่มา : จากการสำรวจกรงวิจัย สำนักผังเมือง

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชาดังกล่าว โดยจะใช้อัตราเพิ่มในระดับอำเภอแทน โดยสาขาวิชาแม่โจ้และสาขาวิชา สันทรายหลวงจะใช้อัตราเพิ่ม = 1.86 % ต่อปี และสาขาวิชาหางดงใช้อัตราเพิ่ม 2.76 % ต่อปี

ทั้งนี้โดยอัตราเพิ่มในเขตผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ซึ่งคาดว่าหากเชียงใหม่สามารถ พัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 โดยชักกำหนดให้เชียงใหม่เป็นกลุ่มฐาน การพัฒนาเชื่อมโยงกับนานาชาติ โดยจะมีการพัฒนาออกมาในรูปของสามเหลี่ยมเศรษฐกิจบริเวณ เชียงใหม่-ลำพูน-สันกำแพง (ผู้จัดการรายสัปดาห์ หน้า 38, 1-7 มีนาคม 2536) จะมีอัตรา เพิ่มขึ้นช่วง 2535-2545 เท่ากับอัตราเพิ่มในระดับชุมชนเมือง คือ 3.09 % ต่อปี และในช่วง 10 ปีหลัง (2545-2555) จะมีอัตราเพิ่มเท่ากับ 2.23 ต่อปี ซึ่งเท่ากับอัตราเพิ่มที่กองวิจัยเคย กำหนดเอาไว้เมื่อปี 2531

การท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนือ และของประเทศ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ซึ่งได้กำหนดให้ เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับภาค ต่อมาในปี พ.ศ. 2531 รัฐบาลได้ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยว ยิ่งทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามามากยิ่งขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่ม มากขึ้นทุกปี (ตารางที่ 3.22) เพราะเชียงใหม่มีศักยภาพของการท่องเที่ยวสูง ไม่ว่าจะเป็น ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ บริการด้านต่าง ๆ การคมนาคมติดต่อสื่อสาร หรือจำนวนและความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ข้อดีของการท่องเที่ยว คือ เป็นตัวสร้าง งานและรายได้ให้กับคนในท้องถิ่น หรือต่างถิ่น เช่น พนักงานสายการบิน รถไฟ รถโดยสาร มัคคุเทศก์ พนักงานโรงแรม ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายอาหาร ร้านจำหน่ายฟิล์ม ร้าน ขายของชำ แม่ค้าขายของในตลาด บั๊มน้ำมัน เกษตรกร ผู้ผลิตข้าว ผลไม้และฯลฯ จากการ ศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ : 2531, 56) พบว่า นัก ท่องเที่ยวที่เที่ยวในประเทศไทยจะก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นมาใหม่ 1 คน จากนักท่องเที่ยวชาวไทย 73 คน หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 9 คน นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ 1 คนจะใช้จ่ายเงิน โดยเฉลี่ย 783 บาท/วัน นักท่องเที่ยวชาวไทย 499 บาท/วัน และรายจ่ายนี้จะกระจายไปตาม ส่วนต่าง ๆ ดังนี้ (ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ 2531, 62)

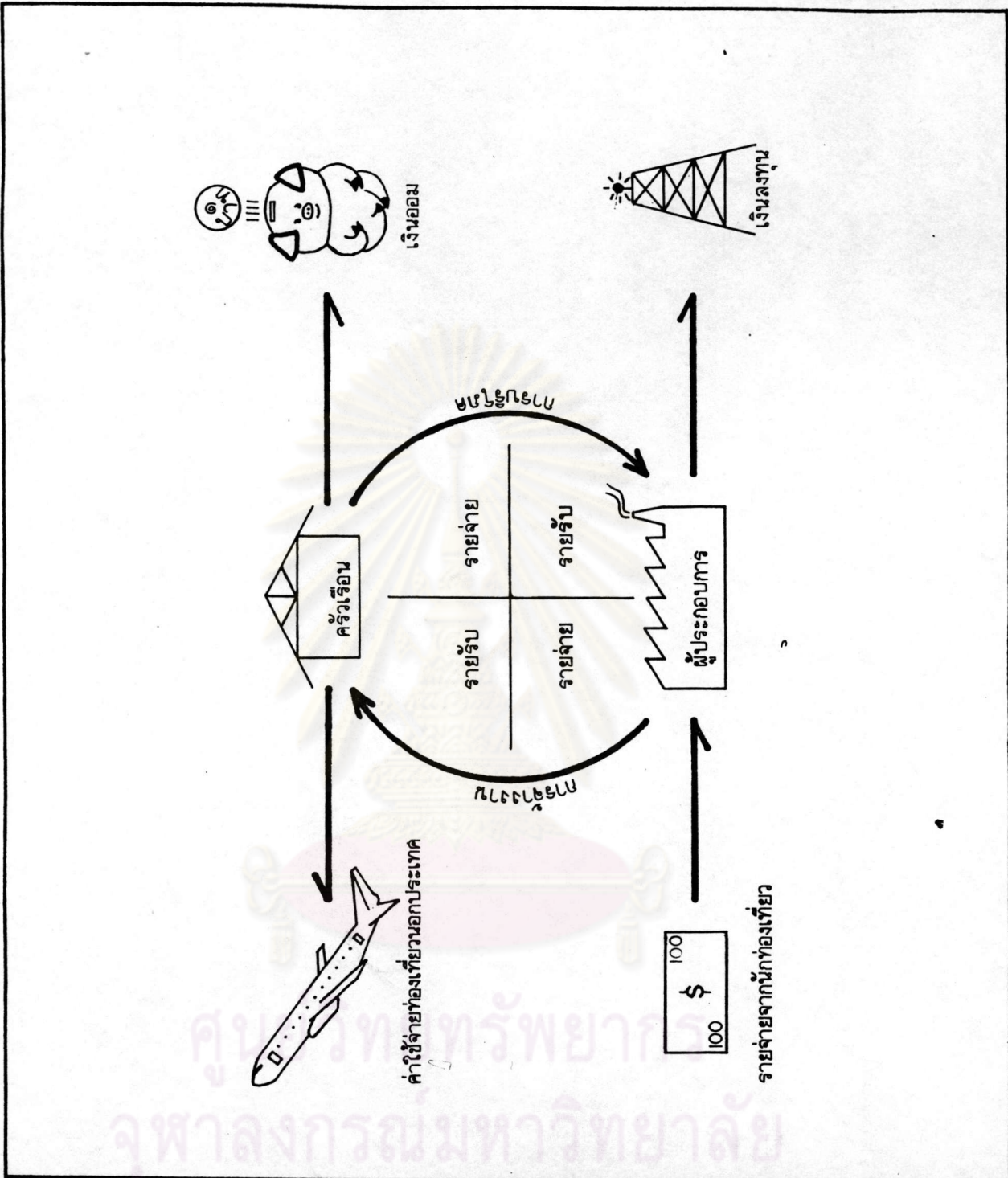
ของที่ระลึก	33.66 %
ที่พัก	25.62 %
อาหารและเครื่องดื่ม	19.14 %
บันเทิงเริงรมย์	11.64 %
การเดินทางและบริการนำเที่ยว	7.82 %
อื่น ๆ	2.12 %

รายจ่ายของนักท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ ยังสร้างความต่อเนื่องของรายได้ให้แก่หน่วยเศรษฐกิจระดับต่าง ๆ อีกด้วย เนื่องจากรายจ่ายของนักท่องเที่ยวก็คือรายรับของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะถูกนำไปเป็นรายจ่ายสำหรับการอุปโภค บริโภคต่อไป (ดูแผนภูมิที่ 3.7) และจากความต่อเนื่องของรายรับหรือรายจ่ายนี้ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะไหลไปตามวงจรเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลทวีคูณขึ้น (Multiplier Effect) (ดูแผนภูมิที่ 3.8) กล่าวคือ เงินของนักท่องเที่ยวไปกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายเงินในส่วนอื่น ๆ ทำให้เกิดภาวะการเพิ่มพูนมูลค่าของเงิน

ตารางที่ 3.22 แสดงปริมาณนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

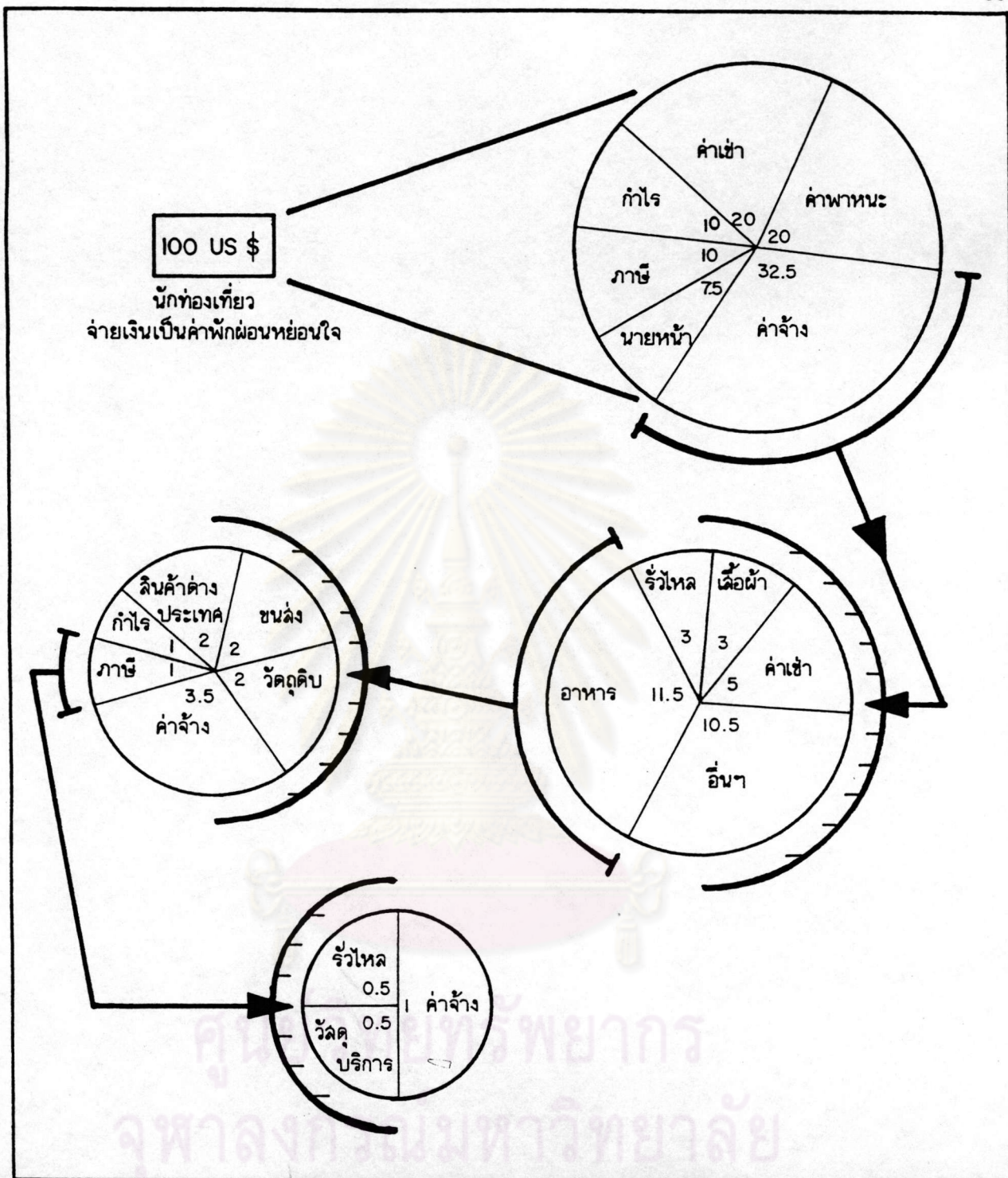
พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว		รวม
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	
2525	372,146	136,171	508,317
2526	398,214	144,791	534,005
2527	355,809	761,451	517,260
2528	345,649	251,600	561,249
2529	442,078	268,129	710,207
2530	475,290	352,376	827,666
2531	527,630	418,249	945,879

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

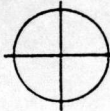
แผนภูมิหมายเลข 3.7 แสดงการหมุนเวียนของกระแสรายรับ-รายจ่าย จากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ที่มา: คัดแปลงจาก ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์	THE ROLE AND IMPACTS OF LAND AND HOUSING SUBDIVISION DEVELOPMENT PROJECTS ON THE URBAN CHANGE OF CHIANG MAI CITY	
	Scale	

แผนภูมิหมายเลข 3.8 แสดงผลทวีคูณที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

THE ROLE AND IMPACTS OF
 LAND AND HOUSING
 SUBDIVISION DEVELOPMENT
 PROJECTS
 ON THE URBAN CHANGE
 OF CHIANG MAI CITY

Scale

สำหรับสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและน่าสนใจของจังหวัดเชียงใหม่มีรายละเอียดดังนี้
(ดูแผนที่ 3.9)

ก. กลุ่มแม่ฮ่องสอน - แม่ฮ่องสอน - เชียงดาว

1. ท่าตอน เป็นหมู่บ้านริมแม่น้ำกก ห่างจากอำเภอฝาง 24 กม. นักท่องเที่ยวนิยมไปส่องแพนแม่ น้ำกก ระหว่างท่าตอน-เชียงใหม่ ระหว่างทางจะได้ชมภูมิประเทศและธรรมชาติที่งดงาม

2. คอยผ้าห่มปก ตั้งอยู่ระหว่างอำเภอแม่ฮ่องสอนและอำเภอฝาง ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 180 กม. มีแปลงดอกไม้ที่สวยงามและหมู่บ้านชาวเขา

3. น้ำพุร้อนฝาง ห่างจากอำเภอฝางประมาณ 8 กม. มีบ่อน้ำร้อนประมาณ 50 บ่อ อุณหภูมิของน้ำเดือดอยู่ระหว่าง 90°C - 100°C นักท่องเที่ยวนิยมมาแช่บำบัดโรค

4. คอยอ่างขาง จากเส้นทางเชียงใหม่ฝาง กม.ที่ 137 แยกซ้ายมือไปบ้านปางที่ตลาดท่าคาประมาณ 26 กม. เป็นบริเวณสถานีเกษตรหลวงคอย อ่างขาง เป็นโครงการวิจัยผลไม้ไม้ดอกเมืองหนาว ผลไม้และพืชไร่อื่น ๆ เพื่อให้ชาวเขาหันมาปลูกแทนฝิ่น นักท่องเที่ยวนิยมไปพักผ่อน โดยติดต่อได้ ณ ที่ทำการโครงการหลวงคอยอ่างขาง เลขที่ 65 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000 โทร. (053) 211332, 212204

5. ถ้ำตับเต่า (ตับเตา) บนเส้นทางเชียงใหม่ฝาง กม. ที่ 122 แยกซ้ายมือไป 3 กม. มีขนาดถ้ำเล็กกว่าถ้ำเชียงดาว แต่มีความสวยงามไม่แพ้กัน ภายในแบ่งออกเป็น 2 ถ้ำย่อย คือ ถ้ำฟ้าขาว และถ้ำบุญเจด ภายในมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่

6. อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวร อยู่ในเขตอำเภอเชียงดาว ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายนัก เดิมบริเวณนี้เรียกว่าเมืองงาย สันนิษฐานว่าเมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงยกทัพไปตีพม่าครั้งสุดท้ายราว พ.ศ. 2146 ได้ทรงแวงพักทัพที่เมืองงายแห่งนี้ มีพระสถูปโบราณให้นักท่องเที่ยวสักการะและศึกษา

7. ถ้ำเชียงดาว ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 77 กม. เป็นถ้ำหินปูนที่มีขนาดใหญ่ และยังเป็นภูเขาหินปูนที่สูงที่สุดในประเทศไทย มีตำนานเก่าแก่มากมาย ภายในถ้ำมีความสวยงามของหินงอก-หินย้อย และมีพระพุทธรูปแบบพม่าประดิษฐานอยู่

8. ศูนย์ฝึกช้างเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนถนนเชียงใหม่ฝาง กม.ที่ 50 มีการแสดงชักไม้ ลากซุง และมีช้างไว้บริการให้นักท่องเที่ยวขี่ช้างเที่ยวชมตามต้องการ

ข. กลุ่มแม่ริม - แม่แตง

9. คอยสามหมื่น ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเชียงดาว แต่การเดินทางไปทางอำเภอแม่แตงจะสะดวกกว่า ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 130 กม. มีหมู่บ้านชาวเขาเผ่าลีซอ ทุ่งดอกฝิ่นและผลไม้เมืองหนาว มีที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว ติดต่อขอพักได้ที่ กองวนอุทยานแห่งชาติกระทรวงเกษตร บางเขน กรุงเทพฯ โทร. (02) 5790529

10. ห้วยน้ำค้าง อยู่ในอำเภอแม่แตง ห่างจากเมืองเชียงใหม่ประมาณ 107 กม. นักท่องเที่ยวนิยมไปชมทะเลหมอกในตอนเช้ามีด มีแปลงดอกไม้ น้ำตกสายเล็ก ๆ หมู่บ้านชาวเขาเผ่าลีซอ และมีบ้านพักไว้บริการ ติดต่อ กองวนอุทยานแห่งชาติ กระทรวงเกษตร บางเขน กรุงเทพฯ โทร. (02) 5790529 จากเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง กม.ที่ 40 เลี้ยวซ้ายที่ตลาดแม่มาลัย-ปาย อีก 60 กม. จึงแยกเข้าไปทางขวามืออีก 7 กม.

11. น้ำพุร้อนป่าแป๋ อยู่ในเขตอำเภอแม่แตง จากเส้นทางเชียงใหม่-ฝาง กม.ที่ 40 เลี้ยวซ้ายที่ตลาดแม่มาลัย-ปายอีก 40 กม. และเดินทางผ่านป่าไปอีก 2 ชั่วโมง เป็นน้ำพุร้อนที่ใหญ่และสูงที่สุดในประเทศ

12. ทุ่งจื่อ จากเส้นทางเชียงใหม่-แม่แตง กม.ที่ 40 แยกซ้ายมือที่ตลาดแม่มาลัยไปอีก 40 กม. เป็นโครงการหลวงพัฒนาชาวเขา ส่งเสริมการปลูกดอกไม้เมืองหนาวหลาย ๆ ชนิด เช่น คาร์เนชั่น สแตติส แกลดิโอลัส ทิวลิป รักเร่ ฟรีเซีย ไซริส แดพโฟดิล ลิลี่ ฯลฯ

13. แม้วแม่สาใหม่ จากอำเภอแม่ริมไปประมาณ 32 กม. เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง (แม้ว) ที่ยังมีวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี แบบดั้งเดิม

14. ศูนย์ฝึกช้าง ตั้งอยู่ฝางช้างแม่สา กม.ที่ 10 บนเส้นทางสายแม่ริม-สะเมิง และที่ปางช้างเป่งแยง กม.ที่ 19 มีการแสดงของช้างในการลากซุง

15. น้ำตกแม่สา ตั้งอยู่ กม.ที่ 7 บนเส้นทางแม่ริม-สะเมิง เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ที่มีความสวยงามมาก

ค. กลุ่มคอยสุเทพ

16. คอยบุญ เป็นหมู่บ้านชาวเขาเผ่าแม้ว ระยะทางจากพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ประมาณ 3 กม. มีผลิตภัณฑ์หัตถกรรมชาวเขาจำหน่าย

17. พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ห่างจากคอยสุเทพ 4 กม. เป็นสถานที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บริเวณพระตำหนักคงคามไปด้วยดอกไม้มานานาพันธุ์

18. พระธาตุคอยสุเทพ สร้างสมัยพญาเกือนา เป็นโบราณสถานสำคัญคูเมือง เชียงใหม่ มีบันไดนาค 300 ขั้นทอดยาวไปสู่ตัววัด นักท่องเที่ยวนิยมไปนมัสการพระธาตุพระธาตุคอยสุเทพนี้มีความงดงามเด่นเป็นสงามาก เมื่อมองจากตัวเมือง ระหว่างทางนักท่องเที่ยวนิยมมาชม ออนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัยผู้ริเริ่มชักชวนประชาชนสร้างทางจากเชิงคอยสุเทพพระธาตุคอยสุเทพ

ง. กลุ่มสันกำแพง

19. บ่อสร้าง ห่างจากตัวเมือง 9 กม. เป็นที่รู้จักกันนามของหมู่บ้านท่าร่ม ซึ่งผลิตร่ม 3 ชนิด คือ ผ้าแพร ผ้าฝ้ายและกระดาษสา เป็นงานหัตถกรรมที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

20. ถ้ำเมืองออน ห่างจากอำเภอสันกำแพง 18 กม. มีความสูงในถ้ำ 120 เมตร กว้าง 1,000 M² มีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม ภายในมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่

21. น้ำพุร้อนสันกำแพง เป็นธารน้ำร้อน 70% และธารน้ำเย็น 30% มาบรรจบกันห่างจากอำเภอสันกำแพง 14 กม. ได้รับการปรับปรุงให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ด้วยความร่วมมือของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และโครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพง

จ. กลุ่มจอมทอง - ฮอด - คอยเต่า

22. น้ำตกแม่ยะ ห่างจากอำเภोजอมทอง 16 กม. เป็นน้ำตกขนาดใหญ่เกิดจากลำห้วยแม่ยะ มีความสูง 280 เมตร เป็นน้ำตกที่ใหญ่และสวยที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

23. น้ำตกแม่กลาง อยู่ในอำเภोजอมทองห่างจากอำเภอ 9 กม. เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มีความสูงประมาณ 100 เมตร

24. อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์ อยู่ในเขตพื้นที่อำเภोजอมทอง สันป่าตอง และแม่แจ่ม ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 530 ตร.กม. ระยะทางจากเชียงใหม่ประมาณ 106 กม. ทางขึ้นชันมาก และเป็นเส้นทางที่มีสถานที่ท่องเที่ยวตามรายทางอยู่มากโดยเฉพาะน้ำตก

25. ออบหลวง จากถนนสายเชียงใหม่-ฮอด กม.ที่ 89 แยกขวาไปตามทางฮอด-แม่สะเรียง อีก 16 กม. เป็นบริเวณที่มีแม่น้ำกักเข้าะหินไหลลดเคี้ยวผ่านช่องเขาขาด

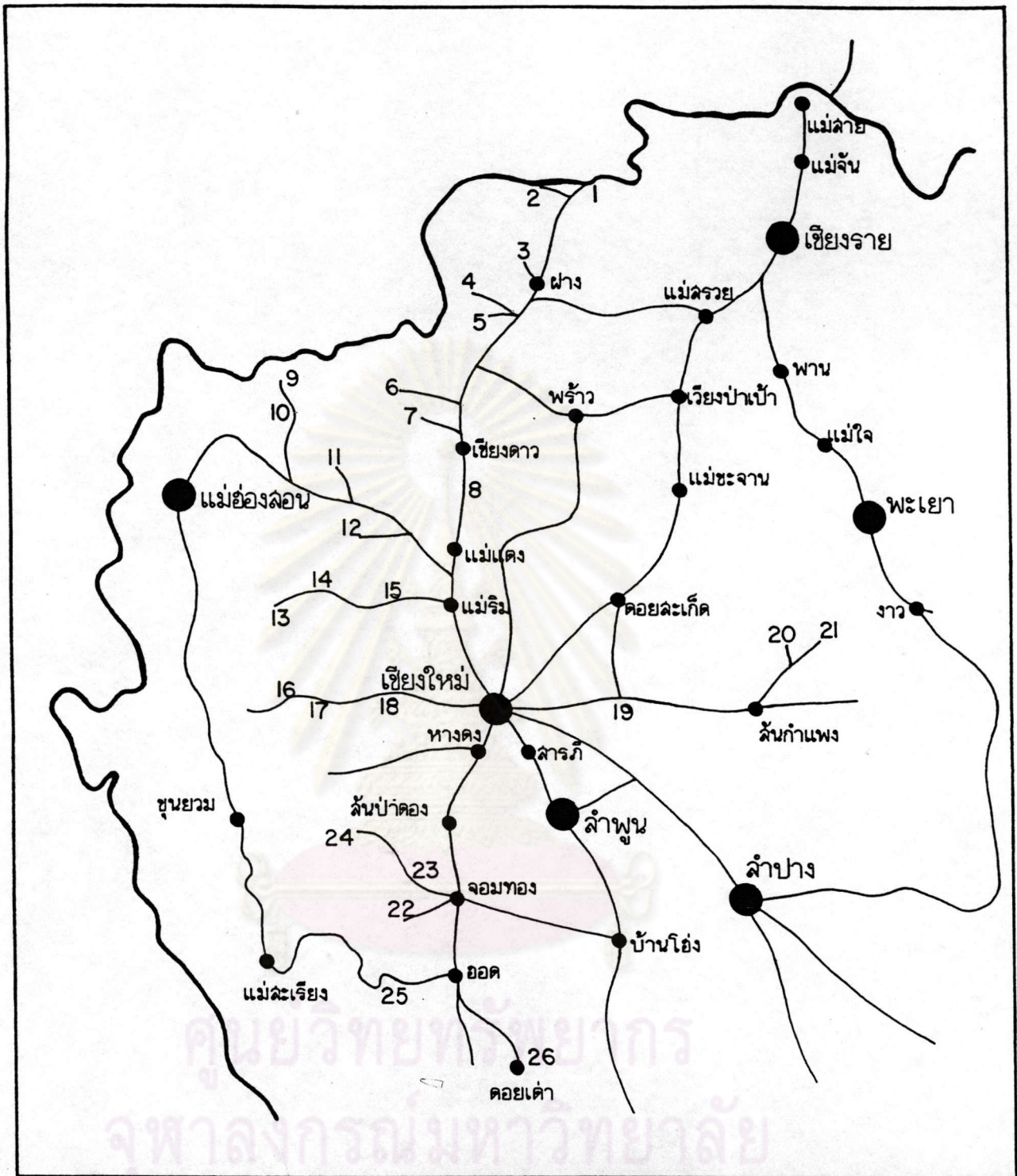

26. คอยเต่า อยู่ห่างจากอำเภอคอยเต่า 3 กิโลเมตร เดิมเป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่สามารถล่องเรือไปถึงเขื่อนภูมิพล จ.ตากได้ แต่ปัจจุบันทะเลสาบได้แห้งไป

จ. กลุ่มในเมือง ซึ่งจะเป็นวัดและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์มากมาย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ชาวต่างประเทศให้ความสนใจมากและยังเป็นแหล่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวเมืองอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มร้านขายสินค้าพื้นเมืองกระจายอยู่ทั่วไปตามย่านการค้า ในเมืองเชียงใหม่ยังเป็นแหล่งจัดงานประเพณีที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเยือนอยู่เสมอ เช่น

- ประเพณีสงกรานต์ 12 -15 เมษายนของทุกปี
- ประเพณีอินทจิล (ไหว้เสาหลักเมือง) ขึ้นแรม 13 ค่ำเดือน 8 ถึงวันขึ้น 4 ค่ำ เดือน 9
- งานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ วันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์แรกของเดือนกุมภาพันธ์
- งานยี่เป็ง วันขึ้น 14 ค่ำ แรม 1 ค่ำ เดือนยี่ (ภาคเหนือ) หรือเดือน 12 (ภาคกลาง)

โดยภาพรวมแล้ว การท่องเที่ยวเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจเป็นสินค้าที่ไม่ต้องอาศัยการลงทุนทางด้านวัตถุดิบ ไม่ต้องขนบขาย ผู้บริโภคมารับซื้อถึงที่ แต่การท่องเที่ยวที่ปล่อยให้ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจขึ้นมากเกินไประยะก็อาจสร้างผลเสียได้เช่นกัน เชียงใหม่เริ่มสูญเสียความชัดเจนในเอกลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีของตัวเอง สังคมเริ่มเปลี่ยนไปในด้านวิถีชีวิต การแต่งกาย ภาษา อักษรศาสตร์ เนื่องจากรับเอาอิทธิพลทางความคิด ทัศนคติและอารยธรรมจากภายนอกที่หลั่งไหลเข้ามากับกระแสการท่องเที่ยว ชาวเมืองเริ่มพยายามปรับตัวเข้ากับนักท่องเที่ยวมากขึ้นทุกที่แทนที่จะให้นักท่องเที่ยวเป็นฝ่ายปรับตัวเข้ากับชาวเมืองบ้าง การแสดงออกทุกอย่างเป็นไปเพื่อมุ่งที่จะขาย มิได้เกิดไปตามธรรมชาติ ที่มีคุณค่าและเป็นจุดขายที่ดีอยู่แล้ว บางครั้งชาวต่างประเทศตั้งใจมาดูวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความงดงามแบบพื้นเมืองแบบ "วนานคร" แต่กลับพบการนำเสนอที่รับและสัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในรูปแบบที่เมืองอันทันสมัยอื่น ๆ มี เช่นนี้ ความเป็นเชียงใหม่จะอยู่ตรงจุดไหน เพราะการท่องเที่ยวมิได้หมายถึงสถานที่หรือวัตถุ แต่เพียงอย่างเดียวแต่ต้องรวมคนในพื้นที่ด้วย ความประทับใจในสถานที่อาจจะดึงดูดนักท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยมาเยือนหรือยังไม่บ่อยนักให้มาเยือนได้ แต่ความประทับใจในผู้คน วิถีชีวิต

แผนที่หมายเลข 3.9 แสดง เส้นทางทางท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์

- จังหวัด
- อำเภอ

THE ROLE AND IMPACTS OF
LAND AND HOUSING
SUBDIVISION DEVELOPMENT
PROJECTS
ON THE URBAN CHANGE
OF CHIANG MAI CITY

Scale
not to scale

ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนได้อีกครั้งไม่รู้เบื่อ ดังนั้นหากคนที่อยู่อาศัยในเชียงใหม่ไม่เป็นชาวเชียงใหม่แล้ว สักวันหนึ่ง การท่องเที่ยวของเมืองเชียงใหม่อาจจะถึงจุดอิ่มตัวก็เป็นได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย